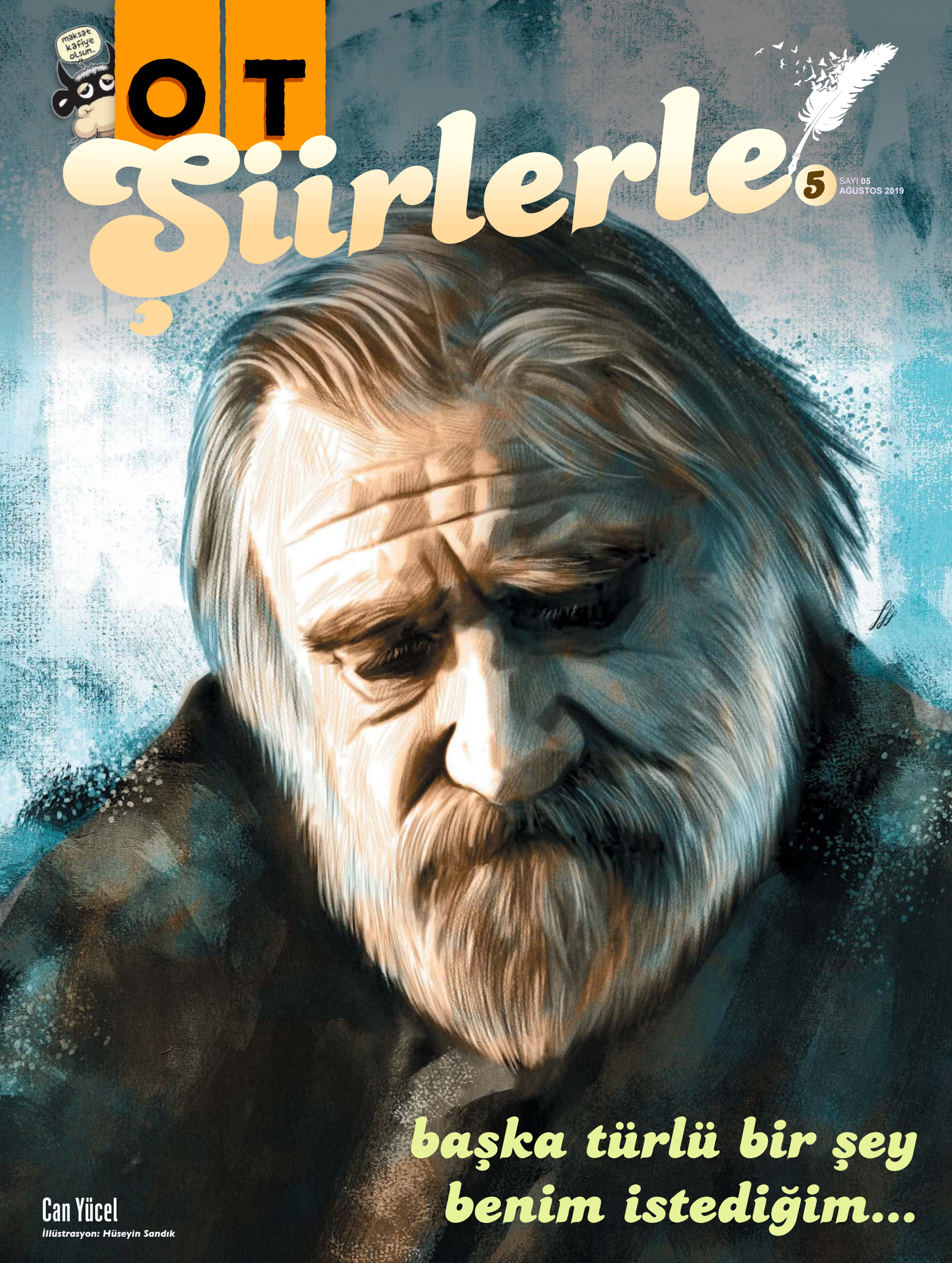
maksat kafiye olsun..
OT
Şiirlerle
5
SAYI 05
AĞUSTOS 2019
başka türlü bir şey
benim istediğim...
Can Yücel
İllüstrasyon: Hüseyin Sandık

OT Çizgi Roman

OT ÖZEL AĞUSTOS 2019 **Sayı: 05** - Kültür Sanat, Çizgi Öykü ve Mizah Dergisi **İmtiyaz Sahibi ve Yayıncı:** MEDU YAYINCILIK TİC. LTD. ŞTİ.
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Hakan Unudulmaz **Satış ve Pazarlama Direktörü:** Hakan Unudulmaz **Reklam:** otdergisireklam@gmail.com **www.otdergi.com**

Adres: Teşvikiye Mah. Akkavak Sok. Karahan Apt. No: 17 Kat: 2 D: 7 Şişli / İSTANBUL Tel: (0212) 274 33 54

OT'ta yayımlanan tüm yazı, çizim, espri ve karakterlerin yayın hakları saklıdır. Yayınevi, yazar ve çizerin yazılı izni alınmaksızın hiçbir yazılı, basılı ve görsel yayın organında ve sanal ortamda kullanılamaz.

sevgi duvarı

Sen miydin o yalnızlığım mıydı yoksa
Kör karanlıkta açardık paslı gözlerimizi
Dilimizde akşamdan kalma bir küfür
Salonlar piyasalar sanat sevicileri
Derdim günüm insan arasına çıkarmaktı seni
Yakanda bir amonyak çiçeği
Yalnızlığım benim sidikli kontesim
Ne kadar rezil olursak o kadar iyi

Kumkapı meyhanelerine dadandık
Önümüzde altınbaş, altın zincir, fasulye pilakisi
Ardımızda görevliler, ekipler, hızır paşalar
Sabahları açıklarda bulurlardı leşimi
Öyle sıcaktı ki çöpçülerin elleri
Çöpçülerin elleriyle okşardım seni
Yalnızlığım benim süpürge saçlım
Ne kadar kötü kokarsak o kadar iyi

Baktım gökte bir kırmızı bir uçak
Bol çelik bol yıldız bol insan
Bir gece sevgi duvarını aştık
Düştüğüm yer öyle açık öyle seçik ki
Başucumda bir sen varsın bir de evren
Saymıyorum ölüp ölüp dirilttiklerimi
Yalnızlığım benim çoğul türkülerim
Ne kadar yalansız yaşarsak o kadar iyi

Can Yücel

İllüstrasyon: Levent Gönenç

SIDDIK AKBAYIR

ŞAİR'İN NOTERİ

12 Ağustos 1999'da kaybettiğimiz Can Yücel, sokağın diliyle konuşan, kahkahayı dirence, direnci kahkahaya dönüştüren, eleştiriyi hiç mi hiç ıskalamayan, hedefi hep on ikiden vuran, imgelere pabucunu ters giydiren bir dil cambazıdır. Toplumsal muhalefet günlerininde, ironiyi mızrak, kara mizahı miğfer kılan Can Yücel, sözü uzatmaz. Söyleyeceğini en kısa yoldan söyler. Sözü uzatanlara da tahammül edemez. Bodrum İkinci Noteri Hasan Esin'in odasında, çerçevelenmiş Can Yücel imzalı bir vekaletnâme vardır.

Can Yücel için bu kadar uzun bir metni okumak oldukça sıkıcıdır. Yazılanları okumaz, sadece imzasının olduğu yere bir not düşer: *'Bunu yazan Tosun / Okuyana kosun'*

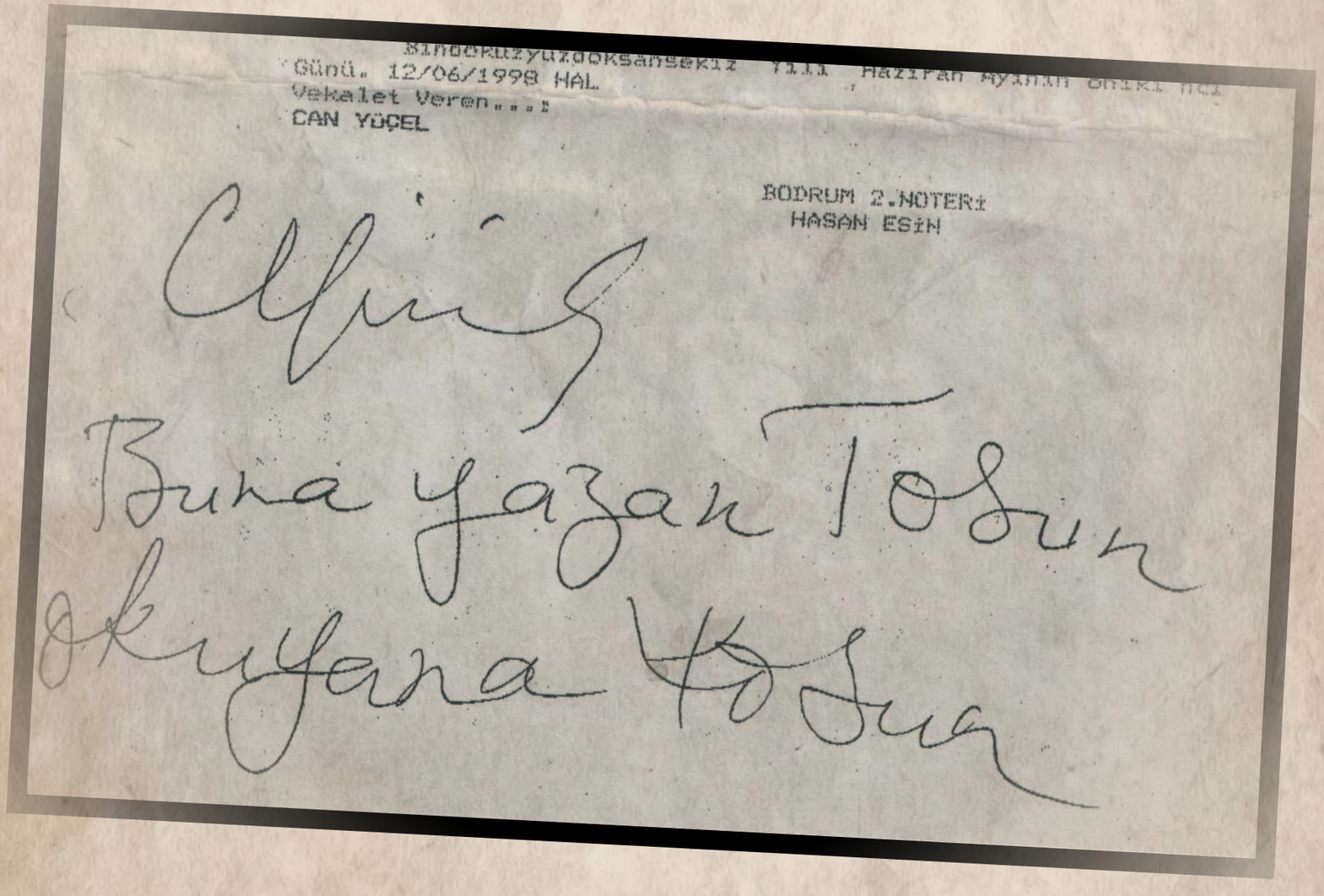

İllüstrasyon: Rewhat

Can Yücel şiiri, bir başkaldırıydı. Sevgi ve öfke bu şiirde birlikte nefes almıştı.

CAN YÜCEL: ZEKİ, ASİ, MERT VE MAHZUN

Can Yücel, şiirleri ve çevirileriyle kendi başına bir ekol. Onu Salah Birsel, Metin Eloğlu ve hatta Orhon Murat Arıburnu'yla akraba saymak mümkün. Ama bu şairlerin her biri ironik tavırlarını apayrı mecralara taşıdılar. Bunlar arasında en çok ilgi toplayan Yücel'inki oldu. Özellikle de, 1970'li yıllardan itibaren.

YERGİ VE LİRİZM BİR ARADA

Can Yücel şiiri, bir başkaldırıydı. Sevgi ve öfke bu şiirde birlikte nefes almıştı. Döneminin değer yargılarıyla, baskılarıyla hesaplaşırdı. Kendisine dokunmadan da edemezdi. Bilinç ile bilinçdışı arasında gezindiği şiirleri bile oldu. Yazdıkları politik olduğu kadar etik bir tavır da içeriyordu. Yergicilik ve humor duygusu bu şiirin ana katmanlarındandı. Garip olan, bu türden bazı şiirlerinde bile kendine özgü bir lirizm de bulunmasıydı. Argo ve küfürden hiç vazgeçmezdi.

Bu şiir tavrı, ilginçtir, çevirilerinde de görülür. Benzersiz bir çevirmendi. Şiir ve oyunları çevirmiyor, "Türkçe söylüyor"du. Bir tür yeni baştan yazmaktı bu. İki farklı dilin ilginç bütünleşmesi. Benzerine rastlamadığımız bir dil oluşturmuştu. Bu üsluba dair birçok akademik çalışma da yapıldı.

"İyi şiir" ve "muhalefet" sözcükleri bir araya getirildiğinde akla ilk gelen modern şairimizdir.

CEMAL SÜREYA: "DEĞİŞİK TEKNİKLERİ KULLANIRDI"

Can Yücel politik bir entelektüeldi. Şiirinde gündelik hayata dokunur, onunla hesaplaşırdı. Kendi kültürel vizyonu, söz konusu gündelik'in içinde hayat bulurdu. Elle tutulur bir şiir değildi bu. Cemal Süreya "Onun kadar değişik teknikler kullanmış bir başka şair yoktur" demişti. Geleneksel halk şiiri söyleyişlerinden, deneysel kent şiirine kadar uzanan geniş bir yelpaze içinde gezinebiliyordu. Yakın dostu Metin Eloğlu'nun şiirine dokunurken, öte yandan Beat Kuşağı'nın sularında gezinebiliyordu. Eski sözcükleri kullanıyor, yeni sözcük türetiyordu.

O, BENİM DE CAN BABA'MDI

Can Yücel'i, 1980'li yılların ortasında tanıdım. Sıkça görüşüyorduk. Ta ki Kuzguncuk'tan Datça'ya taşınmasına kadar. Ölüm haberini aldığımda nutkum tutulmuştu. O herkes gibi benim de Can Baba'mdı. Şiirini, onu tanıdıkça daha çok keşfetmiştim. Farklı vesilelerle bazen evinde, çoğu kez Çınaraltı'nda buluşurduk. Şiirindeki dobralık hayatının da bir parçasıydı. Evet, küfür ederdi, ama en çok hayata. Onunla şiir kadar, hatta daha çok caz sanatını konuşurduk. Konunun başlangıç noktası da, yazdığı şiirde kendine özgü bir doğaçlamacı tavır olduğunu, okuyanların hep hissetmesiydi. Şiirde oluşan ritim "aşağıdakilerin duyarlılığını" da simgelemekteydi. Aklıma biraz da Baba'nın çevirdiği, Yitik Kuşak'ın sembol yazarlarından Scott Fitzgerald'ın 'Muhteşem Gatsby' romanı gelirdi.

MEVLEVİ AİLENİN ŞAİR ÇOCUĞU

Gerçi Can Baba'nın tek musiki alanı tabii ki caz değildi. İlk şiiri 11 yaşında yayımlanmış. Peyami Safa'nın çıkardığı Çocuk Haftası dergisinde! Beethoven ve Mozart üzerine yazdığı şiirlermiş bunlar. Yani, aile ve çevre kültürünün uzantısı olarak Klasik Batı müziğiyle epey haşır neşirdi. Bir Mevlevi ailede büyüdüğünden, Türk musikisi başta, diğer geleneksel kültür ve müziklere hep ilgi duyuyordu. Bu ilgi, şiirlerindeki söyleyiş tarzı ve sözcük seçimlerine de sirayet ediyordu.

CAZ İPTİLASI

Caz dostluğumuza döneyim. Ertuğrul Kayserilioğlu, 1987 yılında 'Müzik' adlı bir dergi çıkarmaya başlamıştı. Caz ağırlıklıydı. Baba'dan bir şiir almayı düşlüyorduk. Talebimizi de bildirmiştik. Gecenin bir saati, Baba, bize "Hemen yazın" dedi. Ertuğrul kağıdı buldu. Baba okudu, Ertuğrul yazdı. Artık ne kadar süredir bilemem, kafasında bittiğine inandığı bu şiir yanı başımızda kağıda dökülmüştü. Baba'ya bu şiiri dergide basılmış haliyle götürüşümüzü hatırlıyorum. Şiirin adı, "Yaşasın Cazın Getirdiği Devrim"di.

***

Galiba 1991 yazıydı. Hayatın cilvesi, ben yayıncılık yapıyorum. Baba'dan bir kitabını basmayı talep ettim. Kırmadı. Evine gittim. Bana bir tomar şiir sundu. Beraberinde şiirlerinin yayımlandığı dergiler. Epey çalıştım, şiirleri düzenledim. Ona götürdüm. Bazı değişiklikler yaptı. Ardından da bu dosyayı Korsan Yayınları'ndan 'Gece Vardiyası Albümü' adıyla yayımladık. Ama benim için çarpıcı nokta, kitabın, az önce andığım 'Yaşasın Cazın Getirdiği Devrim' şiiriyle başlamasıydı. Ardından gelen 'Bre Kör' adlı şiirse Miles Davis için yazılmıştı. Baba özellikle Bebop cazına çok düşkündü. Bu kitapta yer alan 'Esâtirî Şiirler'in sekizinci bölümündeyse bu akımın sembolleri Dizzy Gillespie, Charlie Parker ve Miles Davis anılıyordu. Bu caz tutkusunu anımsatırken eşi Güler Hanım'ı anmamak olası değil. O da bir cazseverdi. Hatta beraber bazı caz konserlerine gidişimizi, heyecanımızı hatırlıyorum.

ALLEN GINSBERG VE CAN YÜCEL

'Gece Vardiyası Albümü' kitabını elimden

hiç düşüremedim. Bir tür doğaçlama, Yücel'in şiirinde sıkça karşıma çıkmıştır. Ama bu kitapta doğaçlamacılığın doruğa çıktığını hissetmişimdir. Ayrıca, Beat Kuşağı'nın öncü şairlerinden Allen Ginsberg'le 1990'da İstanbul'daki buluşması gelir aklıma. Can Baba, Ginsberg için, Ginsberg'se onun için birer spontan şiir yazmıştır. Bu iki şiir de söz konusu kitapta yer alır. Ginsberg'in kendisi için yazdığı şiiri de kendi çevirmiştir.

"HAYATTA BEN EN ÇOK BABAMI SEVDİM"

Siyaset, Can Baba'nın daimi bir gündemiydi. Babası Hasan Âli Yücel yoluyla, siyasal tarihin tam göbeğinde büyüdü, yetişti. Baba millî eğitim bakanı olduğu için, İnönü ailesiyle yakındılar. Bana, İnönü'nün gayet zeki, hafızası güçlü biri olduğunu anlatmıştı.

Kendisi de şair olan babasını hep tutkuyla sevdiğini söyledi. Onun için yazdığı "Hayatta Ben En Çok Babamı Sevdim" şiirinden öte kendi birikimine katkılarını hep dinlemişimdir.

***

Ama bir rastlantıya hep şaşırmışımdır. 2011 Ağustos'unda Baba'nın mezarını tahrip etmiş, kırıp dökmüşlerdi. Bu kini anlamak olası değildi. Ona ve şiirine bu derece öfke duyulmasını hiç anlayamayacağım. Daha sonra Sıddık Akbayır ve Cezmi Ersöz'ün hazırladığı Can Yücel kitabını okurken, Ekim 1967'de, babası Hasan Âli Yücel'in mezarının da saldırıya uğradığını öğrenmiştim. Mezara saldırarak öç almak beni hep ürkütmüştür. Hele bu baba-oğulun eserlerini düşününce.

SHAKESPEARE ÇEVİRİLERİNDE BİLE TÜRKİYE VARDI

Can Baba, şiir yazarken, sırtında yük taşımayı hiç sevmedi. Hesaplaşabilmek için dobra bir insan olmak gerekiyordu. Yani, içi dışında olmak. Bu yüzden küfürü de sevdi. Aklıma bir Fransız yayıncının on yıllar önce bastığı bir Türk yazarın kitabının önsözünde yer alan bir cümle geliyor: "Hayata küfürle başlamayanlar hakkında iyi şeyler düşünmem." Bu cümle, Can Yücel sevgimden ötürü aklımda kalmıştı. Argo ve küfür aslında ezilenlerin dili. Bu nedenle, Can Baba'nın şiirinde rastlayınca şaşmamak gerek. Onun şiirindeki yergi ve mizah da, aynı uyumsuzluğun, aykırılığın bir parçasıdır kanımca.

***

Dünya edebiyatını izlerken de hep ezilen ve dışlanan kesimlerin duyarlılığına yöneldi. Şiirini farklı kılan, gerçekçi bir dünyevi vizyon ve politik-entelektüel karşı duruştu. Onun Shakespeare, Brecht, Weiss'ten çevirdiği oyunları okurken hep Türkiye'nin siyasal atmosferini de hissederdik. Onun şiirlerini okurken de aklıma sıkça Beat Kuşağı ve Yitik Kuşak edebiyatı gelir. Bu manada onun üslubunu oluşturan karışım, bir hakikiliğin görünümüydü.

DÜNYA EDEBİYATINI ÇOK İYİ BİLİRDİ

Sağlam bir bilinç oluşturmadan ironik bir dile ulaşmak olası değildir. Can Baba, şiirinde buna bir de humor duygusunu kattı. Sözcük zenginliğine önem verdi. Unutulmaya yüz tutmuş Eski Türkçe sözcüklerden Öztürkçe olanlarına kadar her sözcüğü kullanırdı. Basit dil oyunlarına hiç tenezzül etmedi. Nükte ve taşlamalara başvurmaktan çekinmedi. Mizahı yenilikçiydi. Gündelik dile dokunduğu ölçüde, imge ve sembollerden uzaklaştı. Ama bu durum, şiirinde soyutlamacılıktan tümden koptuğu anlamına gelmez.

***

Dünya edebiyatını onun kadar incelikli bilen az şair tanıdım. Onunla sohbetlerimiz, edebiyat tarihi dersi gibi gelirdi bana. İyi şiiri, kişi olarak sevmediği bir şair bile olsa, övmeden edemezdi. Zaten çok sevdiği şair Türkiye'de azdı. Ayrıca, öfkesinin içinde bile bir espritüellik yatardı.

"İyi şiir" ve "muhalefet" sözcükleri bir araya getirildiğinde akla ilk gelen modern şairimizdir. Can Baba'yı ölümünün 19. yılında sevgiyle, hasretle anıyorum.

GÖZ HAKKI

LEVENT GÖNENÇ

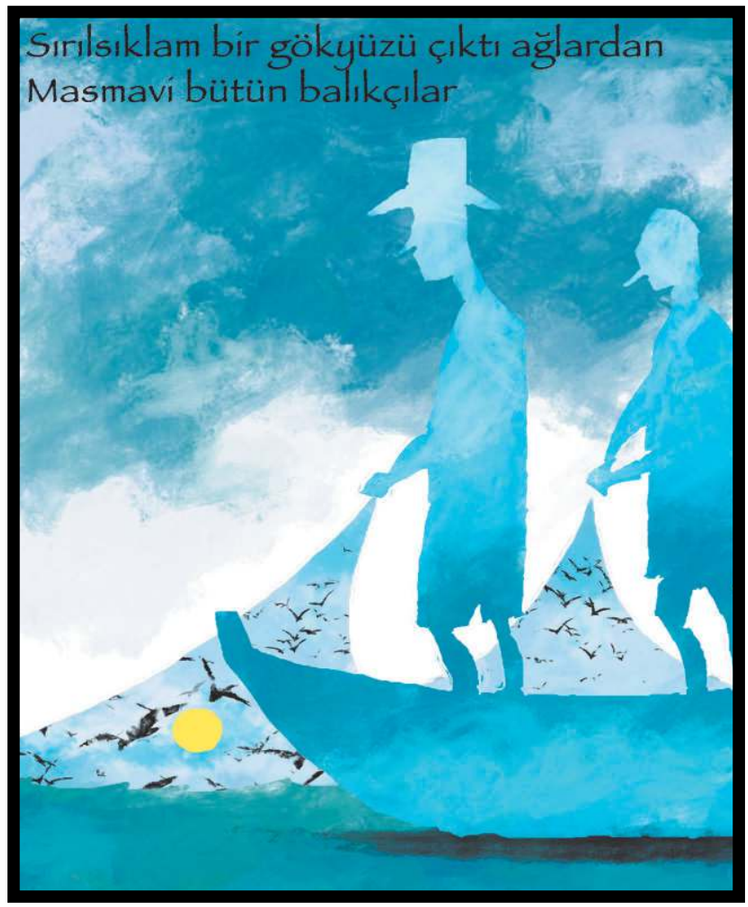

Can Yücel'in "Voli" şiirinden

Can Yücel'in "Güzel'e" şiirinden

SIDDIK AKBAYIR

CAN YÜCEL ŞAİR'İN İŞSİZİ

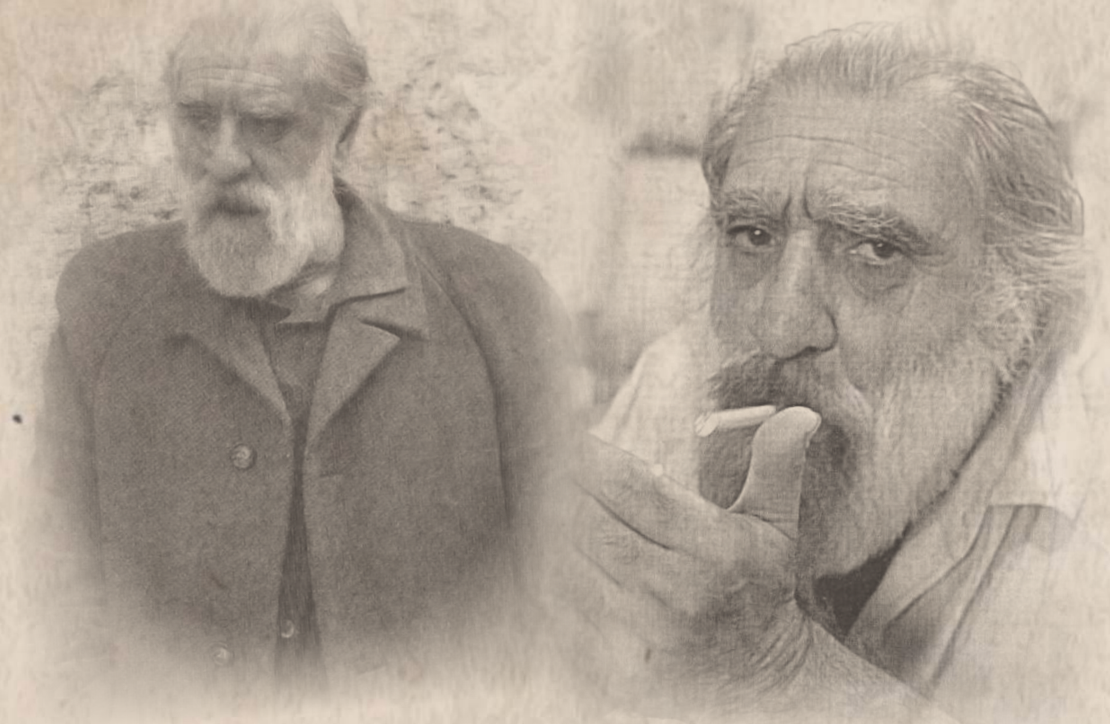

BİR: Can Yücel, bir gemi yolculuğunda Vehbi Koç'la tanışır. Can Yücel, öğrenim; Vehbi Koç da ticaret için yurtdışına çıkmaktadır. Yıl 1946'dır. İkisinin de ilk yolculuğudur. Uzun gemi yolculuğunu güzel ve anlamı kılan sohbetleri olur.

İKİ: Koç, ondan okulunu bitirince yanına uğramasını söyler. Okul bitince, hem verilen sözün yerine getirilmek hem de para kazanmanın inceliklerini öğrenmek için Koç'un huzuruna çıkmak ister.

ÜÇ: Yıl 1950'dir. Telefon açar. Kendisini tanıtır: "Ben Hasan Âli Yücel'in oğluyum. Siz, 'Tahsilini bitir, gel beni ara.' demiştiniz. Ben de geldim." Randevu alır. Koç'un, Ankara'da oturduğu yere gider. Koç, uzun gemi yolculuğunu keyifli kılan bu delikanlıyı unutmuştur. "Niye beni aradın?" der. Can Yücel, Avrupa serüvenini ve Türkiye gerçeğini özetledikten sonra, "Yazma çizme işinde iş olmadığını anladım, para kazanmayı öğrenmek istiyorum." der. "Sen ne biliyorsun?" der. "Latince, Yunanca, İngilizce, Fransızca biliyorum." Vehbi Koç, birkaç yabancı dil bilen elemana ihtiyacı olsa da bu delikanlıda ya ticaret adına herhangi bir gelecek görmemiş ya da 'sakıncalı' bir ismi yanında bulundurmak istememiş olacak ki "Bana yaramazsın Can." der. "Ne bakımdan beyefendi?" diye sorar. Vehbi Koç, saatine bakar ve susar. "Ortalığı süpürürüm, her naneyi yerim, yeter ki para kazanmayı öğreneyim." Vehbi Koç, tekrar saatine bakar ve "Can, seni ararım." der. Bir daha da aramaz. Can Yücel de zengin olacağına şair olur.

DÖRT: Vehbi Koç'un bu tavrı, önceleri, Can Yücel'in canını sıksa da sonraları çok da şanssız olmadığını düşünür. Koç'un emrinde bir hayat tüketmiş olmadığına şükreder.

BEŞ: Kitaplar kitapları kovalasa da zordur şiirle geçinmek. Gazete yazıları, çevirileri, şiir üstüne şiir; ama ekmek parası bile değildir bunlardan gelen. Edebiyat karın doyurmaz. Zaman zaman bazı işlere girer çıkar. Bu işlerden bazılarında, istifa mektubuna gerek duyulmadan olay mahalinden uzaklaştırılır.

ALTI: Uğraşların en belalısı olan şairliği, serseriliği seçer. Serseriliğin bile, onda matrak bir öyküsü vardır: Bir zamanlar, heykeltıraş arkadaşları Anıtkabir için aslan yontuları yapmaktadırlar. Can Yücel de uğrar ara sıra, çalışmaları seyreder. Şarap içerler. Aralarında kuş ressamı Salih Acar da vardır. Bir akşam yine, Marmara şişelerinin başındadırlar. Salih Acar, Can Yücel'e birden şu soruyu yöneltir: "Ne iş yaparsın sen, Can?" Yücel de "Yazı yazarım, şiir düzerim, çeviri yaparım..." diye sayacak olur marifetlerini. Keser sözünü Salih Acar: "Desene, yahu, ben düpedüz bir serseriyim!"

YEDİ: Para kazanmak için, şiir dışında da birtakım işler yapar; çeviri, köşe yazarlığı... Ancak aldığı para, harçlık bile değildir. Peki nasıl geçinir? Ankara ve Dragos'taki baba evlerini satar, Kuzguncuk'ta ev alır. Babası sayesinde parasızlıktan şikayeti yoktur. "Vehbi Koç'tan daha iyi durumdayım. Türkiye'deki ekonomi politikadan para geldi. Bu herifler istemezlerdi; ama güttükleri enflasyon politikasıyla bana para kazandırdılar." der.

SEKİZ: Can Yücel'in tek memuriyeti, Süleyman Demirel'in genel müdürü olduğu dönemlerde DSİ'de altı ay süren çevirmenliğidir. Can Yücel, yıllar sonra; bir zamanlar kendisini işe alan Süleyman Demirel'e hakaretten yargılanır, ceza alır. Uzun dili, Çankaya'ya kadar uzanır. Demirel cezayı affetse de hukuk vazgeçmez. Ayrıca, Can Yücel de buna tenezzül etmez.

DOKUZ: Ciddi tek işi, yaklaşık dört yıl çalıştığı BBC'dedir. 1950'ler sona ererken Ankara'da tarihçi Andrew Mango ile tanışır ve bir teklif alır o sıralar BBC'nin yöneticilerinden olan Mango'dan. Böylece Londra'ya gidip BBC Türkçe servisinde çalışmaya başlar. Sabahlara dek çeviriler yapar. Ancak, disipline gelmez kişiliği değişecek gibi değildir! Buruşuk gömlek, ütüsüz pantolonla gelip gider işe. Londra'dan İstanbul'a dönme vakti ise Nâzım Hikmet'in ölümüyle gelir. 3 Haziran 1963'te Nâzım Hikmet'in ölüm haberi geldiğinde, kahırdan kafayı çeker. Kötü günler için sakladığı Yeni Rakı'yı gece nöbetinde mezesiz içer. Yerinden kımıldayamaz. 5.30'da yayın vardır. Telefonlara cevap veremeyecek kadar sarhoştur.

ON: Anason kokusuna gelen BBC yöneticileri, 'Can Yücel boykot yaptı.' diye düşünürler. Yayın saati geçer. O sabah BBC'de Türkçe yayın yapılamaz. Ertesi gün, parasını peşin ödeyip Yücel'i kapının önüne koyarlar. Nâzım Hikmet sayesinde, ömür törpüsü o işten yakayı sıyırıp memleketine, asıl işinin başına, şiire döner.

GÖZ HAKKI

LEVENT GÖNENÇ

Can Yücel'in **"SEVGİ DUVARI"** şiirinden

CAN YÜCEL'in kızı ressam SU YÜCEL, resimlerini ve öykülerini OT'la paylaştı...

SULAR KESİLECEK!
Marmaris, sene 60'ların ortaları... 3-4 yaşlarındayım. Marmaris henüz bir köy o zamanlar. Belediye görevlileri hoparlörle sokakları dolaşıp elektriğin, suyun kesileceğini anons edip haber verirlerdi. Bir gün "Su kesilecek!" dediler, çok korktum eve fırlayıp yatağın altına girdim, ağlamaya başladım. Beni kesecekler sandım...

KABARAMAZSIN KEL FATMA ANNEN GÜZEL SEN ÇİRKİN
Çocukluğum Kandilli'nin sırtlarında geçti. O zamanlar böyle yapılaşma yoktu, yemyeşildi. Bahar gelince erguvanlar, mor salkımlar sarardı etrafı, kokudan geçilmezdi. Kandilli bizim bahçemizdi. En büyük eğlencemiz metruk evleri keşfetmekti. 15-20 kişilik, kızlı erkekli bir çeteydik. Hayvanlarla iç içeydik. Kediler, köpekler, tavuklar, horozlar ve hindiler. Hele de hindiler. Bir tanesi bana takmıştı. Beni her gördüğünde kovalardı. O hindinin, glu glu diyerek peşimden gelmesi hâlâ hatırımda. Ona öfkelenirdim, neden beni kovalıyor diye. Öte yandan o hindinin tüyleri, içinde sakladığı renkler beni büyülüyordu. Yıllar geçti. Ben büyüdüm ve o hindinin resmini yaptım. Tam da hatırımda kaldığı gibi, beni kovalarken...

Güler Yücel ve Can Yücel çocuklarıyla...
Soldan Sağa Çocuklar: Güzel Yücel, Su Yücel, Hasan Yücel.

ZARİFE
90'ların ortaları. Datça'dayım. Pazara çıktık, sokaklarda Afrikalılar vardı. Kadınlı erkekli, çocuklu... Sahil güvenlik bir göçmen teknesini çevirmiş ve onları karaya çıkartmıştı. Bir göçmen dramı yaşanıyordu. Tedirgin, çaresiz insanlar, ağlayan çocuklar... Jandarma 50-60 kişilik topluluğu geçici olarak hapishaneye koydu. Küçük Akdeniz kasabasında günlük ritmi bozan farklı bir heyecandı. Gözüm Zarife'ye ilişti. Şık Zarife'ye... Şen şakrak, kucağında koca bir tepsi börekle, koşturuyordu. Dayanamadım sordum, "Çok yakışıklı çocuklar gelmiş, yazık, aç kalmasınlar diye onlara börek açtım" dedi ve şuh bir kahkahayla hapishanenin yolunu tuttu. O an aklımdan çıkmadı. Oturup resmini yaptım. Hüznü sevince çeviren Zarife'nin resmini.

KÜÇÜKSU ÇAYIRI
Kandilli sırtlarında otururduk. Babamla sık sık Küçüksu çayırına giderdik. Bu çayır benim için çok önemliydi, yeşili çok farklıydı. Bisiklete binmeyi bu çayırda öğrendim. Orada eski bir lokanta vardı, babam o lokantada oturup bir şeyler yazardı. Ben de bisiklete binmeye çalışırdım. "Baba bak" diye diye etrafında dönerdim. Babam "Harika, hadi bir tur daha at" derdi. Düşerdim "Kalk hadi, yaparsın" derdi. 1970'lerde, birinci köprünün montajı o Küçüksu çayırına yapılmaya karar verilmişti. "Bak" dedi, "bu son senemiz, bu çayıra iyi bak, aklında böyle kalsın." Daha sonra bir gün yine Küçüksu'ya bisiklet sürmeye gitmek istedim. "Gidemezsin, sen küçüksün" dediler. Oysa ekmek almaya hep ben gidiyordum evin küçüğü olduğum için. "Ekmek almaya giderken 'Büyük Su' oluyorum da bisiklet sürmeye gelince niye 'Küçük su' oluyorum" demiştim.

SUDA DEDİKODU
Annem, ben ve ablam hep birlikte suda vakit geçirmeyi çok seviyoruz. Belki bize ana rahmini hatırlatıyordur. Oradaymış gibi mutlu oluyoruz.

HAYDAR ERGÜLEN

CAN YÜCEL

Alavara: İlk 1999'da yayımlanan kitabıyla aynı adı taşıyan uzun şiirinin sonunda, bir tür yolculuk yapar gibi, hatırlıyor gittiği yerin adını. Sonra da "Evreka Evreka!" der gibi sevincin büyük harfleriyle "ALAVARA! ALAVARA!" diyor.

"Bi Sen Eksiktin Ay Işığı": En Can 'Baba' şiirlerinden biri. En bilinen, en sevilen, en en en: "*Bileklerimizi morartmış yeni Alman kelepçeleri"* dizesiyle başlayan bir şiir de, herhalde *Bir Siyasinin Şiirleri* (1974) kitabında olabilirdi!

Canevi: Can Baba'nın Datça'daki evinin yanına yapılan ve ondan kalan hemen her şeyin korunduğu müze ev. İmeceyle yapıldı, herkes halince bir taş ekledi.

Çapulcu: Can Baba'nın göremediği, ama yaşasaydı belki bir kitaplık şiir döktüreceği Gezi Direnişindeki yurttaşlara yakıştırılan, pek de yakışan sıfat. O da çapulcuların şairiydi zaten!

Devrim: Deyince akan sular durmaz, akar! "Bizim Deniz" şiirinde *"En uzun koşuysa Türkiye'de de Devrim/O onun en güzel yüz metresini koştu"* dediği Deniz Gezmiş'e gözyaşları sel olur akar.

"Epigram": Ünlü şiirinde Marx'ın da pek sevdiği Latin sözünü hatırlattıktan sonra taşı gediğine koyar: "İnsana ilişkin ne varsa kabulüm/ Şu Hümanistler hariç". Vallahi onları bile arar hale geldik baba!

Faşizm: Hem ciddiye hem de ti'ye alır faşizmi. Faşistin birine faşist dediği için yargılandığı mahkemede "Bizde göte göt denir sayın hakim!" deyişi unutulur mu, unutulmaz!

Güler: Büyük aşkı, karısı Güler'e yazdığı sayısız güzel şiir içinde ben en çok "Öyle Bi" şiirini severim, hele son dizelerini: "*Yaşamak düğünse, sen orda gelindin/Seni soydum Güler,* dünyayı giyindim".

Yumuşak G: (Grev) Şiirlere telif vermeyen dergileri protesto etmek için başka şairlerle birlikte ilk şiir grevini yapanlardan. Grev gözcüsü mü sözcüsü mü?

Hasan Ali Yücel: "Hayatta Ben En Çok Babamı Sevdim" şiirinde "çağın en güzel gözlü maarif müfettişi" dizesiyle övdüğü babası, efsanevi milli eğitim bakanı. Herkes babasını bu şiirle daha çok sever...

Ispanak: Can Baba'nın şiiri hem Nuh'un gemisi, hem nebatat bahçesi gibi: "*Ispanaklar pembe pembe götleriyle/Demir dolabın üstüne yığılmış.../ Desene, biz gene burdayız bu kış!"*

İncirlik: "Kısadan Kısa" şiirinde "*Ocağımıza İncirlik diktiler"* dediği Amerikan üssü. Ne ocak kaldı ne incir!

Jack London: "Jack'ın Ölümü" şiirinde ünlü romancı için "İy' roman yazmaz iy' içerdi Jack" diye yazdı. Can Yücel ironisi diyelim bu eleştiriye!

Kablo: Yahya Kemal'in şiirini bozarak "*Körfezdeki dalgın suya bir bak/Nato'nun kablosu durmakta derinde"* demiştir. Can Baba gitti, o kablo duruyor yerli yerinde!

Lunaçarski: Sosyalist Gerçekçiliğin kuramcılarından, ilk Sovyet kültür eğitim komiseri: "*Halikarnas'tan bir balıkçı tut ki sıkıysa/Ele avuca ve ölümlere sığmaz"* der "Lunaçarski'ye" şiirinde.

Marksist: Baba Mevlevi, tasavvuf ehli. Şair oğul Marksist. Hem de *Mourir d'aimer* filmindeki gibi, ölesiye severek. Ve Sakallıyı şiirlerinde bin kez hayırla yad ederek. Biz de saygıyla anıyoruz iki birbirinden sakallıyı, birincisi Marx, ikincisi marksist.

Nahit Hanım: Cemal Süreya'nın "Cumhuriyet gibi kadın" dediği, edebiyat öğretmeni, şairlerin sevgilisi Nahit Hanım ölünce "*Benim gözyaşlarım sanki/Bir dostun öleceğine/Kendim de olabilir/Gelsin ama hiç gitmesin diye"* yazdı.

"Ormancasına": "*Bizim sosyalizm/Bokunu çıkarıyor işin arasıra"* diyerek, çok hızlı makinalaşma isteğini eleştirdiği bir şiir. Yeşili, doğayı hatırlatıyor "Ormancasına", Nâzım Hikmet'in "*ve bir orman gibi kardeşçesine"* dizesini de.

Ölüm ve Oğlum: (1967) 'Dünya denen ağacın Türkiye denen çatağında' nasıl bi şiir çatmış ki
Can Baba oku ağla, otur ağla!
"*Cama vurulmuş güneş kırıldı/*
Nar daneleri döküldü suya/
Gayrı adam oldu diye babam/
Oğlum beni sevse ya."

Kan yasası bu insanın: Üzümden şarap yapacaksın Çakmak taşından ateş Ve öpücüklerden insan

Parti: Nâzım Hikmet gibi partili oldu Can Yücel de. En çok Mehmet Ali Aybar'ı sevdi, TİP başkanı. ÖDP'nin ilk yıllarında da milletvekili adayı oldu. "Partiye Kayıt Başvurusu"nun şiirini de yazdı... Ama hep şiir kazandı!

Rıza: "Sardunyaya Ağıt" şiirinin başkişilerinden: "*Başgardiyan Rıza başta/ karalar bastı koğuşa/ ikindiyin saat beşte."* Sonra tutuklayıp götürürler sardunyayı, atarlar dipkapalıya.

Sevgi Duvarı: (1974) 1950-70 yılları arası yazdığı şiirlerinin yer aldığı bu gecikmiş kitap, en çok da aynı adlı şiirle ünlendi: "*Yalnızlığım benim sidikli kontesim/Ne kadar rezil olursak o kadar iyi."*

Şiir: "Şiir bir tahta kaşıktır/Sapı ortasına denk düşen." Bu kadar diyalektik bir şiir tanımı daha duymadım!

Tirandil: Ahşap tekne: "*Bir tirandil çıkar gibi sefere/Okula gidiyor öğretmenim"* der "Akdeniz Yaraşıyor Sana" şiirinde. küçük İskender Bodrum'da "Tirhandil" yaprağı çıkarıyor şimdilerde.

Umutsuzluk: "Şiir bir umutsuzluktur" demiş. Niye? Umutsuzluğun içinden "bir umudu bulmaktır şiir" diye. Can Baba da o yüzden yazmadı mı zaten?

Üzüm: "Anayasası İnsanın" şiirinde "Ustamız Eluard'ın izinden" şöyle der: "*Kan yasası bu insanın:/*
Üzümden şarap yapacaksın/
Çakmak taşından ateş/
Ve öpücüklerden insan."

Veda: Son kitabı *Mekanım Datça Olsun*'da "*Sanki bir ruhum/Sanki bir bademağ'cıyım/Benim çağlalarımı yiyin/ Bir kadeh rakıyla/Dünyada Can'ın yaşadığını hatırlamak için/Şerefinize"* dizeleriyle veda eder.

William: Can Baba'nın en birinci sevdiklerinden, Türkçe söylediklerinden, herhalde cehennette bunları Shakespeare'e de okuyup güldürmüştür onu!

Yazma: (1950) Babasının yayımlattığı, kapağını Bedri Rahmi'nin yaptığı, satışa sunulmayan ilk kitap: "*Başka türlü bir şey benim istediğim"* diyor. Bizim de baba!

"Zito": Rumca 'Yaşa' demek. Ünlü müzisyen Teodorakis 'soldan sapınca', "Zito" adlı bir şiir yazdı ve: "*Marx öldü, yaşasın MARK!"demiş/ Eski marksist Teodorakis./ Demek düzdüğü türkülerle gayrı/Mayna ediyor Kızıl Bayrağı/ Pantheon'undan aşağı"* dizeleriyle taşladı.

SIDDIK AKBAYIR

ŞAİRİN KÜFRÜ

BİR: Can Yücel; derin hüznünü, müthiş alaycılığı ve şiirinin ayrılmaz öğesi argoyla küfürle dengeleyen, hatta gizleyen, devrimci bir romantiktir.

İKİ: Can Yücel; argoyu ve küfrü, bir arınma işlemi olarak gören; ironi, zekâ patlaması, aforizma türü söylemlerin egemen olduğu metinlerden 'yazınsal meddah'lığa doğru evrilen bir şiir yolcusudur.

ÜÇ: Can Yücel; "Türkiye'de hayatta kalmak için üç şeyden birini yapmak lazım: Ya işi deliliğe vuracaksın, ya içeri girip rahat rahat küfredeceksin ya da sarhoş olacaksın." diyen ve üçüncü yolu tercih eden 'diyalektik ve lirik küfür'ler ustasıdır.

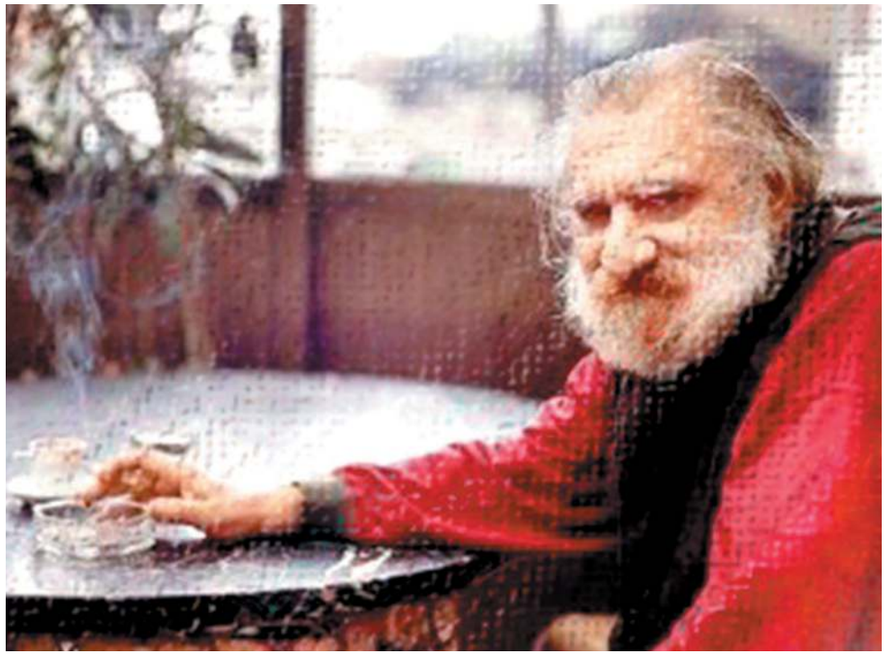

DÖRT: Can Yücel; nerede bir grev görse bir 'eski tüfek' edasıyla heyecanlanan, onların yanına koşan, emek sömürücülerine ana avrat dümdüz gitmeye başlayan, anında üniformasını kuşanan 'Grev Gözcüsü' bir şairdir.

BEŞ: Can Yücel; küfrü, birçok kişiye övgü gibi gelen, çoğu insanın zoraki kibarlık göstererek içinde tutmaya çalıştıklarını, en doğal hâliyle dışarı fırlatan, pek çok ağızda sakil duran nice ağır küfrü, diline şiir gibi yakıştıran şarabî bir ustadır.

ALTI: Mayıs 1991... Can Yücel, ODTÜ'de bir panelin konuşmacılarındandır. Panel öncesi hafiften demlenmiştir. Kürsüye salonu inleten bir tezahüratle çıkar. Konu, 68 Kuşağı'dır. Söz, Deniz Gezmiş ve arkadaşlarına gelince dilini tutamaz, küfürlü konuşmaya başlar.
Ön sıralarda oturan bir akademisyen hanımefendi, Can Yücel'i küfürlü konuşmaması konusunda kibarca uyarmaya çalışır. Can Yücel, bu uyarıya, "Küfür; burjuvanın ağzında lağım çukuru, işçinin dilinde umut çiçeğidir!" karşılığını verince, salondan çok büyük bir alkış alır.

YEDİ: Bir etkinlikte kürsüye çıkıp şiir okumaya koyulur. Öksürük nöbetleri başlar. "Öksürükler şiire dahil değildir!" diye uyarır dinleyicileri, şiirlerini okumayı bitirir, sahneden inmek üzeredir. Herkes şaşkındır. Hayret, Can Baba, ilk kez bir dinletiyi küfürsüz bitirmiştir. Salondaki tuhaflığı sezmiş gibi, yeniden mikrofona yönelir: "Akşam akşam kafanızı s.ktim, kusura bakmayın!" der.

SEKİZ: Son imza günlerinde Can Baba'ya tercümanlık yapan, daha doğrusu spontane çeviri ya da 'anında sallama!' yapan bir mizahçı mutlaka vardır. Kimi zaman met üst, kimi zaman Cihan Demirci... Zira, Baba'nın ne dediği, son zamanlarda genellikle anlaşılmaz, iyi ki de anlaşılmaz! Sevgilisiyle tıfıl bir çocuk gelir kitap imzalatmaya. Can Baba, çocuğu şöyle bir süzüp Cihan Demirci'ye dönerek "Bu çocuk bu kızı hayatta s.kemez!" der! Kız heyecan içinde titreyerek Demirci'ye sorar: "Ne dediii, ne dediiii, Can Baba ne dediiiii?" Demirci, çaresizce şu çeviriyi yapar: "Size kitap imzalayacak ama, daha adınızı bile söylemediniz, adınızı soruyor."

DOKUZ: Kitap imzalatmaktan çok elindeki rakı, şarap şişesini, Can Yücel'e imzalatmaya gelen ODTÜ'lü gençler, her seferinde kuyruk oluşturur. Hele öyleleri gelir ki, onların Can Yücel'den tek istekleri vardır: "Can Baba n'olur bize şöyle en sunturlusundan bir küfür etsene!" Can Baba bu, onları hiç kırar mı? Bir yandan -isimleri kitaba imzayı masaya atsa da- kitap imzalar, bir yandan en ağır küfürleri art arda ana avrat sıralamaya başlar. O küfürleri işiten gençlerin, ağızları kulaklarına varır. Çünkü, hiçbir dönmede 'statüye zar atmayan' ve zaman zaman işi inada ve ısrara vardırarak 'kırmızı yanlışlıkları' üstlenen, verili şiir/şair ortamı içinde de 'uygunsuz' oluşu seçen Can Yücel'in küfründeki şiir, şarabî çocukların içlerinden geçirip de bir türlü söyleyemediklerini bir çırpıda söyleme, kamusal yargılar, gelenekler nedeniyle yapamadıklarını hesapsızca yapma gibi 'yüce' bir işlev üstlenir.

ON: Şiire olan soğukluğu ve telif ücretlerinin düşüklüğünü protesto etmek ister. Basının ilgisini toplamak için şairlerle bir araya gelip Taksim'de donsuz fotoğraf çektirilmesini önerir. Ancak, yanında bir fotoğraf karesini doldurabilecek kadar donsuz şair göremez. En kibar küfürlerini sıralayarak demlenmeye çekilir.

KAAN KOÇ

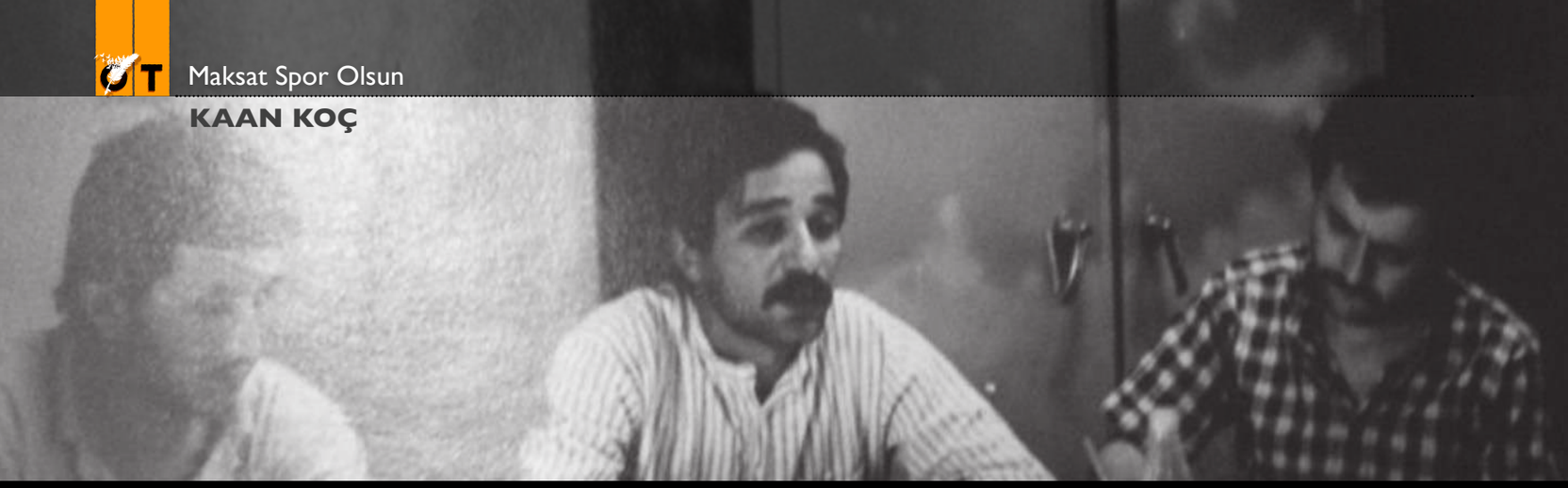

ÖNÜMÜZDEKİ MAÇLARA BAKACAĞIZ

"koro halinde yenildik, herkes haklı çıktı / onlar kaptan oldular, ben sarhoş oldum"
Ahmet Erhan

Bu hayatta herkesin bir hayali olduğu söylenir. Buna inanmıyorum. Herkesin bir hayali vardır, doğru, fakat hayallerimiz kaybettiklerimizden ibarettir. Bir geri dönüşüm fabrikasına girmiş gibi, kırılan ihtimaller bir araya gelip karşınızda narin bir heykele dönüşür. Ve ona dokunamazsınız artık. Dokunursanız kırılır. Bunu bilerek ona sımsıkı sarıldığınızı hayal eder durursunuz. Bu hayatta herkesin bir hayali vardır. Çünkü herkes kırılır.

Çocukken benim de bir hayalim vardı; ayağım kırılsın istiyordum. Çünkü izleyip kahraman belledğim birçok adamın ayağı kırılıyordu maçlarda. Hakem soluk soluğa oyunu kesiyor ve herkes bir anda o futbolcunun çevresine sarıyordu. Diyordum ki, ulan Kaan -kendimle mütemadiyen çocuğuna öğütler veren bir baba gibi konuşuyordum- ulan Kaan diyordum, -kendimle böyle konuşmak kendimi daha kalabalık hissettiriyordu- "bak bileklerin ince, boyun öteki çocuklara göre uzun, bir de ayağın kırılırsa topçu oldun demektir." Sizi kafalamıyorum, futbolun fiyakası, kırılan bacaklardan geçiyordu sanki. Bu hayalimi gerçekleştirmek için epey uğraştım; toprak sahadaki maçlarda olur olmaz yerlere ayağımı soktuğum için takma adım "Kemalettin"e çıktı. Orta sahanın göbeğinde oynayan, bilekleri kalın, nadiren kafa golü atabilen, memleketin en hırçın futbolcusu Kemalettin! Ben santrafordum yahu! Bu değildi istediğim. Sonra halı saha maçlarında attığım gollerden sonra aslan gibi kükremek yerine öküz gibi böğürerek -bu kadarı geliyordu elimden- kale direklerine tekmeler atmaya başladım. Direk tekmeleme fikrimle hedefe öyle yaklaştım ki, bir seferinde sağ ayağımın üstüne basamaz hale getirdim kendimi. Ayağını bile kırmayı beceremeyen çocuğun tekiydim. Evdekilerin "neden top oynamaya gitmiyorsun?" sorularını 3 hafta boyunca geçiştirdim çünkü oğullarının kendini bu şekilde yamulttuğunu, daha doğrusu yamulmayı bile tam beceremediğini öğrenmek onları kahrederdi. Hiç, diyordum, beni ay başındaki yukarı mahalle derbisine saklıyorlar. Annem yuttu bunu, babam yutmuş gibi yaptı. Babalar hep yutar gibi yapıyordu zaten. Vazgeçtim mi? Hayır. Çünkü pes etmek pis bir şeydir, ona bir kez bulaştınız mı sonra işiniz yaş, olur olmadık yerlerde pes etmeye başlarsınız. Yırtılan bir arka adaledir pes etmek, tam unuttuğunuz, tutunduğunuz anda birden nükseder.

Hayallerimiz kaybettiklerimizden ibarettir. Bu hayatta herkesin bir hayali vardır. Çünkü herkes kırılır.

Kick-boks kursuna giden kuzenimi ayarttım bu kez. Tam bir dövüşçü olarak görüyordu kendini ve daha ben "bana da öğretsene" diyemeden "duvara yumruk, tahtalara da kaval kemiğimizle tekme atıyoruz biz" cevabını verdi. Olmuştu bu iş. Ananemin yemek masasındaki sandalyelerden, bize en pis bakanını aldık ve tekmelemeye başladık. Birkaç gün sürdü bu delilik. Kemikten çok, sıyrılan etim ve moraran yerlerimle baş başa kaldım. Bu da olmuyordu. Belki de ayağımı kırabilecek kadar güçlü değildim ben. Kırılmak bir kuvvet ve cesaret işiydi galiba. Cesaretsizdim. Bir aile yemeğinde babam, ortadaki salataya uzanıp elindeki ekmek parçasıyla domates dilimini kavradı ve zevkle yutmak için sandalyeye yaslandı. Çatırt. Eşek sudan gelinceye kadar dövdüğümüz sandalye pes etmişti artık. Babam yerden doğrulurken "anne, senin bu sandalyeleri bir tamir ettirelim artık" diyebildi sadece. Ben başım önde, tabağımdaki ketçapsız kalmış patates dilimlerini sayıyordum. Suçu itiraf edemedim. Sandalye hem suçlu hem kırık hem de çöptü artık. Belki artık onun da bir hayali vardı; güzel yemek sofraları, ziyafetler, üzerine damlayan bir parça mis gibi sütlaç... Her neyse.

Büyük futbolcu olma umutlarımı yitiriyordum. Kaybetmiştim galiba. Maçları izlerken karşımda Uche'nin ayağı tam bir U şeklini alarak kırılıyor, sahada herkes korkuyla sedyeyi beklerken Uche gülümsüyordu. Çok sakindi. Kahramanımdı. Ya da Metin Diyadin; Samsunsporlu Vural'ın acımasız tabanıyla bileği kırılınca sedyede "futbol hayatım bitti" diyerek hüngür hüngür ağlayan adam. Zaman içinde böyle bir sürü oyuncunun kırılan bacaklarını gördüm. Ama aralarında beni en sarsanı Adana Demirspor'un sol bekinde oynayan 6 numaralı adamınkiydi. Okudum ki, Fatih Terim'le aynı dönemde Adana Demir'de oynayan sol bekin ayağı Adıyaman maçında fena dağılmıştı. Hassas biriydi o. Kalbinin kaval kemiğiydi kırılan, incindi ve bıraktı futbolu. Öyle küstü ki, oğlu Deniz'e bile futbol kariyerini anlatmıyor, "oynadık işte bi' ara" deyip geçiştiriyordu meseleyi. "Adana Demirspor'da oynardım futbol. Adıyaman'ın sağ beki kaval kemiğime bir girişti, kırıldı kemiğim. Benim de küsme huylarım vardır, sonuçta futbola küstüm ben" diyordu yıllar sonra. Hasta Galatasaraylıydı. Şair dostu Hüseyin Alemdar'a ithafen bir şiirinde "ben istanbullu değil, Galatasaraylıyım" diyor, Alemdar'dan cevabını ise yine bir şiirle alıyordu; "...altılın son ayakta iddaa'n çifte şansta yatmış- -doğrudur / Galatasaray Avrupa, sen Türkiye defterini kapattın- -çok doğrudur..."

Ben ayağı kırılmadı diye kendini beceriksiz ilan eden, girdiği iki kulüpten de çarçabuk sıkılıp futbolu lise çağında bırakan biriydim. Küsüp şiire sardım. Ama hâlâ "bir daha doğsam da futbolcu olsam keşke" diye bir ukde beslerim. Ahmet Erhan ise, ayağı kırılınca futbolu hayal denizinin kumlarına gömüp, önündeki şiirlere baktı. Ananemin yemek masasını çok yer kaplıyor diye attılar, kuzenim börekçi açtı, Fatih Terim Galatasaray'da kaptan falan oldu. Kimin payına daha çok hayal düştü bilmiyorum. Tek bir şeyden eminim; küskün insanlar ağır hezimetlerden sonra kameralara, tanıdık yüzlere, akrabalara ve tekel bayiilerine boynu biraz bükük, sesi titrek ama gözlerinde bir ufak umutla bakıp hep aynı cümleyi kurar; "önümüzdeki maçlara bakacağız..."

501 NO'LU ODA

501 no'lu oda. Bizim hastanenin en şık odası. Torpilli yani. Çoğunlukla benim ve hekim arkadaşlarımın yakınlarının konuk edildiği oda.

501 no'lu oda. Babam'ın, Metin Erksan'ın, Tuncer Necmioğlu'nun, kader birliği yaptığım doktor arkadaşım Aydın'ın ve en son olarak da Erhan'ın yattığı oda. Ahmet Erhan'ın yani...

Resim aynı. Acilin önünde yaptığım mutat cenaze konuşması ve oradan cenaze aracıyla gönderilen yolcularımız.

Kendime soruyorum artık, ben bu hastaneyi dostlarımla, sevdiklerimle, yakınlarımla, son günlerinde, temiz ve soğuk çarşafların arkasından hüzünlü bakışmalar ve sessiz ağıtlar yaşayayım diye mi kurdum? Ne büyük bahtsızlık ve ne çaresiz bir hayal kırıklığı...

Erken sabah ziyaretlerimin birinde, 501 numarada üç kadın, Erhan'ın günlük rutin vücut temizliğini yapıyordu. Biri, cefakâr ve sevgili eşi Hacer, diğerleri hemşire ve temizlik görevlisi. Bir süredir yatağa bağımlı olan Erhan, sessizce ve tepkisizce, yapılanları izleyerek yatağında yatıyordu. Kapıda biraz durdum ve bekledim. Sonra fark etti beni ve bakıştık bir düre *"Ah kardeşim!"* dedim içimden. *"Yan yana yürüdüğümüz, sarhoş olup ağladığımız, kucaklaşıp coştuğumuz, uykulu, uykusuz, hiç bitmeyecek zannettiğimiz, gençliğimiz, gecelerimiz..."*

Bir hinlik geldi aklıma: *"Tamam, birader"* dedim. *"Evet, böyle bir hayalimizi hatırlıyorum. Etrafımızda kadınlar olacaktı. Onlar fır döneceklerdi. Biz yan gelip yatmışız. Keyif keka. Ama sanki bu değildi"* dedim, sırıtarak. İnce, kararmış dudaklarını güçsüzce açıp, gülümsedi.

Birkaç gün sonra da kaybettik...

Acil önündeki mutat cenaze törenine dönelim. Şöyle dedim orada: *"Namık Kemal'in bir dizesi geliyor aklıma, 'Bais-i şekva bize hüznü umumidîr Kemal / kendi derdi gönlümün billah gelmez yadıma.' Dünyanın tüm dertlerini öylesine yüklenmişim ki, kendi derdim aklıma dahi gelmiyor diyor, Namık Kemal. Evet... Ahmet Erhan, tam da böyleydi işte. Sisin içinde kaybolmuş bir fener gibi, dünya derdinin içinde kaybolmuş birisiydi. Öylesine kaybolmuştu ki, artık cüssesini de seçemez hale gelmiştik."*

Erhan yerini, yazdığı şiirlerle belli ediyordu ama! Kısacık ömür denizinde bir deniz feneri gibi ses verdi hep. Kaybolmuş, yitip gitmiş vücuduna, ancak çıkardığı iniltilerden, yani şiirlerinden ulaşabilirdiniz. Dünyanın en içten, en yakıcı, en sade ve pürüzsüz şiirleriydi bunlar. Bulduğunuzda kaybolan ve yeniden, bir başka karanlığın ya da sisin içinden, yeni iniltiler çıkaran bir deniz feneriydi Erhan.

Steinbeck'in '*Bitmeyen Kavgas*ı'nda, roman kahramanı, ölen yoldaşını, toplanan kalabalığın önünde şu cümleyle uğurlar ve bu kitabın son cümlesidir: *"O, kendisi için hiçbir şey istemedi yoldaşlar, hiçbir şey istemedi!"*

Ahmet Erhan, bu dünyada, kendisi için hiçbir şey istemeden yaşadı ve öldü. Ben şahidim.

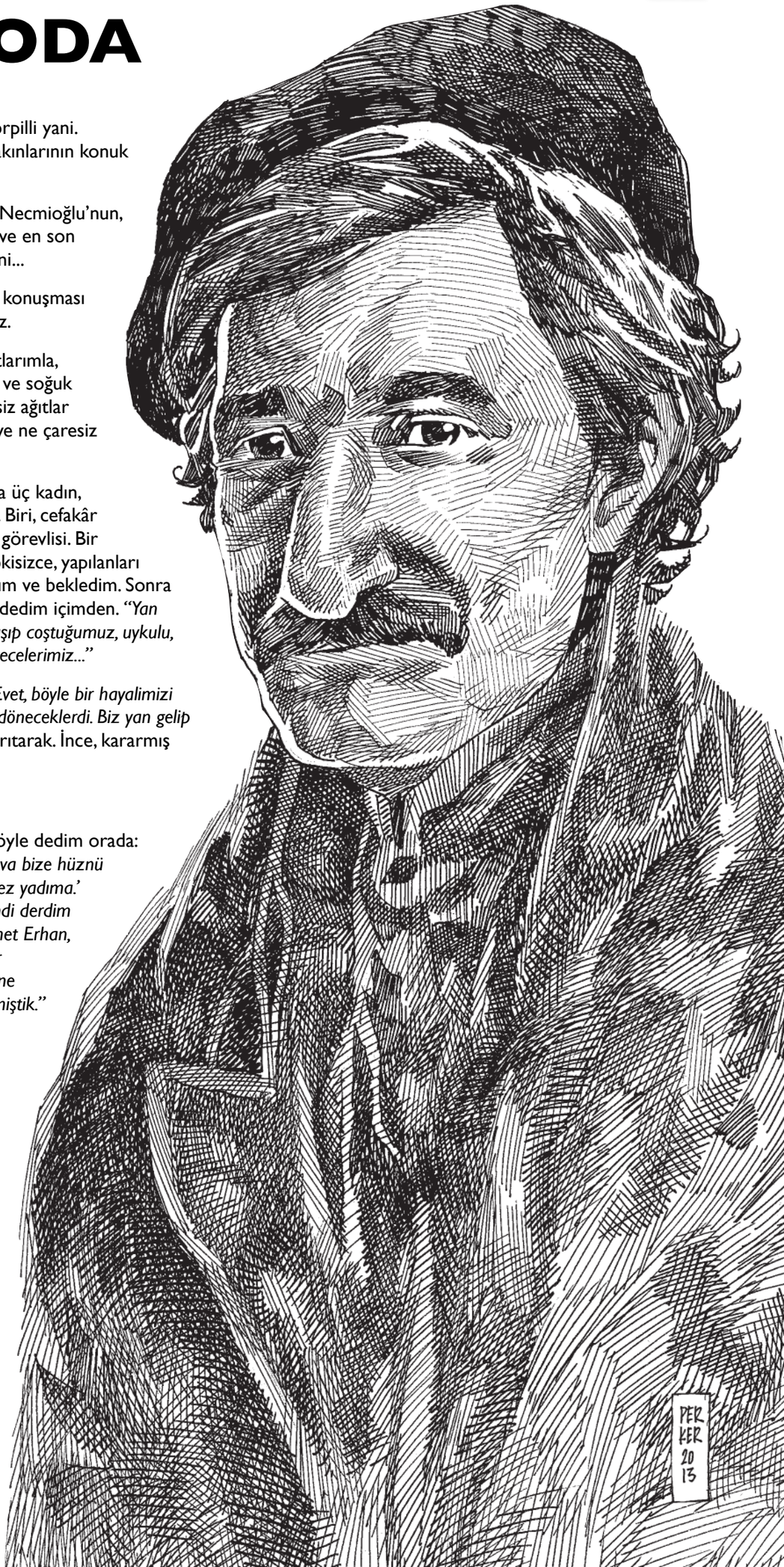

İllüstrasyon: M.K. Perker

HEPİ BÖRTDEY TU YU AHMET ERHAN

(8 Şubat 1958 - Ucu Açık Bilet)

Bir şiirinde diyor ki Sezai Karakoç: *"Şair, o büyük ağıtçı geldi dünyamıza / Günlerce gecelerce ağlattı bizi / İrili ufaklı ölenlerimizin ardından / Öldü ve kendi ağıtını yazmadan gitti."* Hayır, Ahmet Erhan o taifeden değil!.. Bilen bilir, defalarca kendi ağıdını da yazdı, doğum gününü de... Kendi mezarına isimsiz çiçek bırakan bir şairdir o. Daha *'Alacakaranlık'taki Ülke*'de yer alan *'Ağıt'*ında, *"Çiçekçi bana bir gül ver / Sevgilime değil bir ölü için"* dediği yerde yani şiir-yüreğinin ilk kanamaya başladığı noktadan itibaren; ölen, kurşunlanan her dostla, sevgiliyle defalarca öldü zaten. Böyle bir ruh-bünye neyi kaldırır? *"Götürse götürse çiçek götürür kendi mezarına / Gibi deli gibi meczup gibi şeyda..."*

***

İnternetten canlı yayınla ilk ve son kutlaması oldu Ahmet Erhan'ın 8 Şubat 2013 doğum günü kutlaması... 55 yaş kutlamasını saatlerce Silivri-Esenyurt hattı teknoloji bağlantısıyla yaptık. Hastaydı, yorgundu... Davetimize uyup gelemedi Silivri'ye. Toplandık üç arkadaş; Kamil, Muharrem ve ben, Kamil kardeşimin stüdyosuna. *"Ahmet Abi, sen söyle biz çalalım söyleyelim."* Telefon açık, çalıp söylüyoruz, aynı anda bir yandan kaydedip, bir yandan da feysbuk'a yüklüyoruz. Önce telefonda canlı yayın yapıyoruz, sonra bir kez de kaydettiğimiz türküyü veya şiiri mini bir klip olarak yayımlıyoruz. Ahmet Abi, diyor ki: *"Bağlar Gazeli"*ni çalın, çalıyoruz, söylüyoruz. *"Kuş Kanedi Kalem Olsa"* diyor, çalıp söylüyoruz. Şiirlerini fon eşliğinde okuyup gönderiyoruz. Sanırım gece saat bire kadar böyle sıradışı bir kutlama yaptık. Ama şimdi 8 Şubat 2014 geliyor. 56. güzel yaşın... Valla sen çektin gittin, *"Her bardağı taşıran bir son damla vardır / Toprak gencelir ölümle, meyhanelerde bir koltuk daha azalır / Damlaya damlaya gider Ahmet Erhan, sel olur gelir ölüm / Hayat buysa eğer meğer ki aldatıldım,"* diyerekten... Ne yapacağız şimdi Ahmet Abi yani? Valla, kusura kalma mecbur kutlayacağız doğum gününü. Biz bir formül düşünüyoruz kutlama için. Bak o gün gelsin sen de duyarsın koca şair. Şöyle diyordu sevgili Ahmet Erhan, *"8.2.1991"* adlı şiirinde 33. güzel yaşını kutlarken:

"Doğum günün kutlu olsun Ahmet Erhan
Azığını aldın, yolunu seçtin
Matarana alkol, ekmeğine tuz, şiirine ölüm düştü
Gönlün kırık, sesin buruk, atın rahvan
Ateşin aklına Kerem'i soktun
İçindeki korla büyüttün kendi külünü (...)
Yıl 1991'i yaşın otuzüçü buldu
Ölümün üvey oğlu, acının şahdamarı
Herkes senin intiharını beklerken
Bitirim bir bıçakla yordun kendini"

***

Dostların çok güzel şeyler söyledi arkandan Ahmet Abi. Mezarının başında Ahmet Say, Ahmet Telli seni söylediler üzgün dost kalabalıklara. Günaçar, on altı yaşında bir genç kız, yüreği ağlayaraktan şiirini okudu. Ama ilk şiirlerini 1976'da Militan dergisinde yayımlayan sevgili Ataol Behramoğlu'nun kafamda dönüp duran manşetlik sözü hiç aklımdan çıkmıyor: *"Ahmet Erhan'ın ölümü uzun sürmüş bir intihar gibi..."*

Sanırım doğru, yazık ki doğru bir tespit. Cinnetle cehennem arasında gidip gelen bir ülkeyi de anlatır bu sözler, *"Türkiye Ayağa Kalk!"* deyip, habire yurdunun çökertilişine tanık olan hassas bir yüreğin her ölen canla defalarca ölüşüne de işaret eder. Sonuçta, *"Burası Türkiye adamım, bana bir yorgunluk kahvesi getir."*

***

Seni, senin sözlerinle anlatmak varken -*ki dizelerini de güzel kardeşim sayarım*- kendi sözlerim fuzuli geliyor. Devam ediyorum seninle:
"Ey oğul doğum günün kutlu olsun
Ve de mutlu olsun,
İyidir yılların birbirine eklenmesi
Hayırdır sebat et yolun yeşerir
Mezarın özleyip durur yüzölüçümünü
Happy birthday to you.
Happt birthday to you"

***

Doğum günü yazında, ölümden çok mu söz ettik Ahmet Abi? Sen ki, *"İyi adamsın, bıyıkların tütünlü..."* Sen ki: *"Ölürken dönüp de bir bak bana / Senin için hayatın yüzü olacağım"* diyen adamsın. Dönüp de bir bak şimdi geride bıraktığın kardeşlerine, dostlarına. Bak, 4 Ağustos'ta perdeyi çektin, 5'inde kendini toprağa yazdın. Sen, giderken bile *"Hayat, ardımdan ıslık çal."* diyen haylaz bir çocuksun. Başa dönelim mi şimdi Sezai Karakoç'un dediği yere? Hani diyordu ya şairler için:
"Öldü ve kendi ağıdını yazmadan gitti." Peki, senin şu yazdıklarını nereye koyacağız o zaman?
"Kibarca gidiyorum devletlü ikliminizden
Taş olsun bayrağını benden daha çok sevmeyen
Bağırmaktan gırtlağımda ur çıktı
Ey alçak, hayata bir de ölüm cenâhından baktım
Cenazeme karanfiller attım
Geri dönüş biletimi soktum cebime
Ne yapacaktım, yurduma ağladım…"

***

Evet, geri dönüş biletin hep cebinde *ahcanabim*, biliyoruz ve bekliyoruz 8 Şubat'a... Yeteri kadar teftiş ettin oraları, yani hayata bir de o cenahtan baktın, yetişir gayrı. Şimdi gel artık, masa kurulu kalbimiz heyecanlı, seni bekliyoruz hem de nasıl içimiz kıpırdayarak. Nerde mi? Senin dediğin yerde...
"Bir kirazın yüzünü güneşe döndüğü yerde..."

***

Gelmelisin elbet, çünkü:
Zamanı değil mutluluğun, biliyorum
Ama ben hayatla her gün nikâh tazeledim
diyen de sensin madem, gel o nikâhı 8 Şubat'ta tazele dostlarınla, canlarınla...

GÖZ HAKKI

LEVENT GÖNENÇ

Artık evcil olan kelimeler aranıyorum;

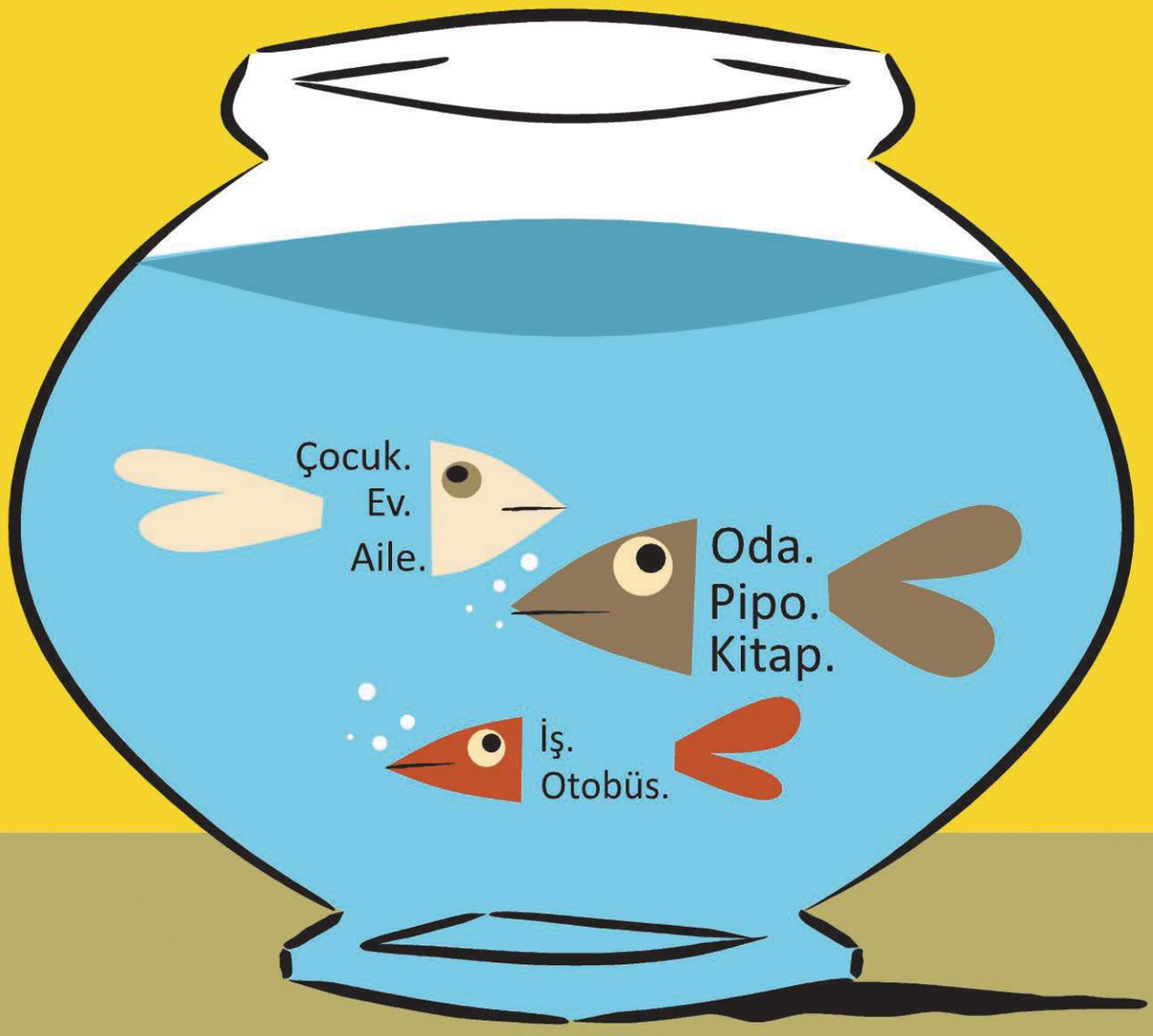

Atım öldü. Avradım beni sevmiyor. Silahım suskun.

Ahmet Erhan'ın ***"AT, AVRAT, SİLAH"*** *şiirinden*

SIDDIK AKBAYIR

BUGÜN DE ÖLMEDİM ANNE

‘ALACAKARANLIK KUŞAĞI’

Ahmet Erhan, Türk şiirinin *‘Alacakaranlık Kuşağı’*nı temsil eder. Ataol Behramoğlu’nun 12 Mart Muhtırası’nın öncesindeki *Bir Gün Mutlaka* şiiriyle Ahmet Erhan’ın 12 Eylül öncesindeki *Bugün de Ölmedim Anne* şiiri arasında, ilginç bir benzerlik vardır. Her ikisi de geleceğe *‘sis dili kipi’*nde seslenir. Ataol Behramoğlu, şiirine bekçi; nikâhına şahittir Ahmet Erhan’ın. Ataol Behramoğlu, Ahmet Erhan’ı Militan dergisinin 18. sayısında *‘Liseli şair Ahmet Erhan’* diye okura tanıtır. Militan, o zamanlar, pırıl pırıl bir sözcüktür; inandığı davaya gönül veren yoldaş sıcaklığındadır. Militan’da Can Yücel ve Ahmed Arif’le yan yanadır şiirleri. Ahmet Erhan’a; yenilgi döneminin yarım bıraktığı büyük hikâyenin, karakterine her zaman sahip çıkan oyuncusu olmak kalır. *Alacakaranlıktaki Ülke* şiirlerinin tamamı, 12 Eylül öncesinde yazılır; ancak kitap olarak 12 Eylül sonrasında yayımlanır. Aslında, ciddi bir cesaret işidir. Darbecilerin varlığı bir yana, özellikle de sol kesimden epeyce tepki alır; ancak sol ya da sağ olsun büyük destek de görür. Kitabın, bir öncülük işlevi olur. 17-20 yaşları arasında yazdığı şiirlere, yetkin bir seçici kurulun *‘Necatigil Şiir Ödülü’*nü verdiğinde henüz 21 yaşındadır. Bu ödül, genç bir şair için kolay değildir. Aradan bunca yıl geçtikten sonra bile *Alacakaranlıktaki Ülke*’nin baskısını üzerinde hisseder. *‘12 Eylül Şairi’* derler. Oysa, o şiirlerin hepsini darbeden önce yazmıştır. Kendi kuşağı o kitabın bir öncü olduğunu kabul eder; çünkü onun kuşağı *‘vefalı kuşak’*tır. *Alacakaranlıktaki Ülke*’yi birçok kişi kolaj tekniğiyle okur. İşine geldiği gibi yorumlar. Sosyolojik boyuta neredeyse hiç girilmez. Ayrıca, *‘arabesk şair’* de derler ona, o da övgü olarak alır bunu. Müslüm’e de bayılır, Orhan’a da...

‘SANA ARTIK AHMET ERHAN DİYORLAR’

Her şeye rağmen, bir sabah uyanır, bakar ki *‘meşhur’* olmuştur. *“Sana artık Ahmet Erhan diyorlar”* dizesi, bu günlere denk düşer. Tevriyeli bir dizedir: Kimliğindeki gerçek adı Ahmet Bozkurt’la *‘Artık, sen bir şairsin’* anlamı iç içedir. Hep tek bir şiiri yazdığına inanır. Hayat boyu tek bir şiiri yazdığını söylemek, aslında büyük bir iddiadır. Fellini’nin hayatı boyunca tek filmi yönetmesi gibidir. Son yıllarda Öğretmen Ahmet Bozkurt kimliğini Şair Ahmet Erhan’a devreder. Ancak, kendisinin öğretmeyi değil, öğrenmeyi sevdiğini de bilir. Yine de iyi bir öğretmen olduğunu söylerler. Büyük Kolej’deki edebiyat öğretmenliğini de Oya Dershanesi’ndeki Türkçe bölüm başkanlığını da çokça özler. Ankara Esat’ta yalnız yaşayan, kendi halinde bir öğretmendir. Gecenin üçünde evini polis basar. 2. Şube’ye götürülür. Emniyet amiri, *“Ne iş yaparsın?”* diye sorar. *“Büyük Kolej’de öğretmenim.”* der. Amir şaşırır: *“Benim kızım da orada okuyor.”* Polislere, *“Niye aldınız lan hocamı!”* diyerek çıkışır. Sebep, dağdaki bir PKK’lının cebinden, Erhan’ın *‘Alacakaranlıktaki Ülke’* kitabı düşmüştür.

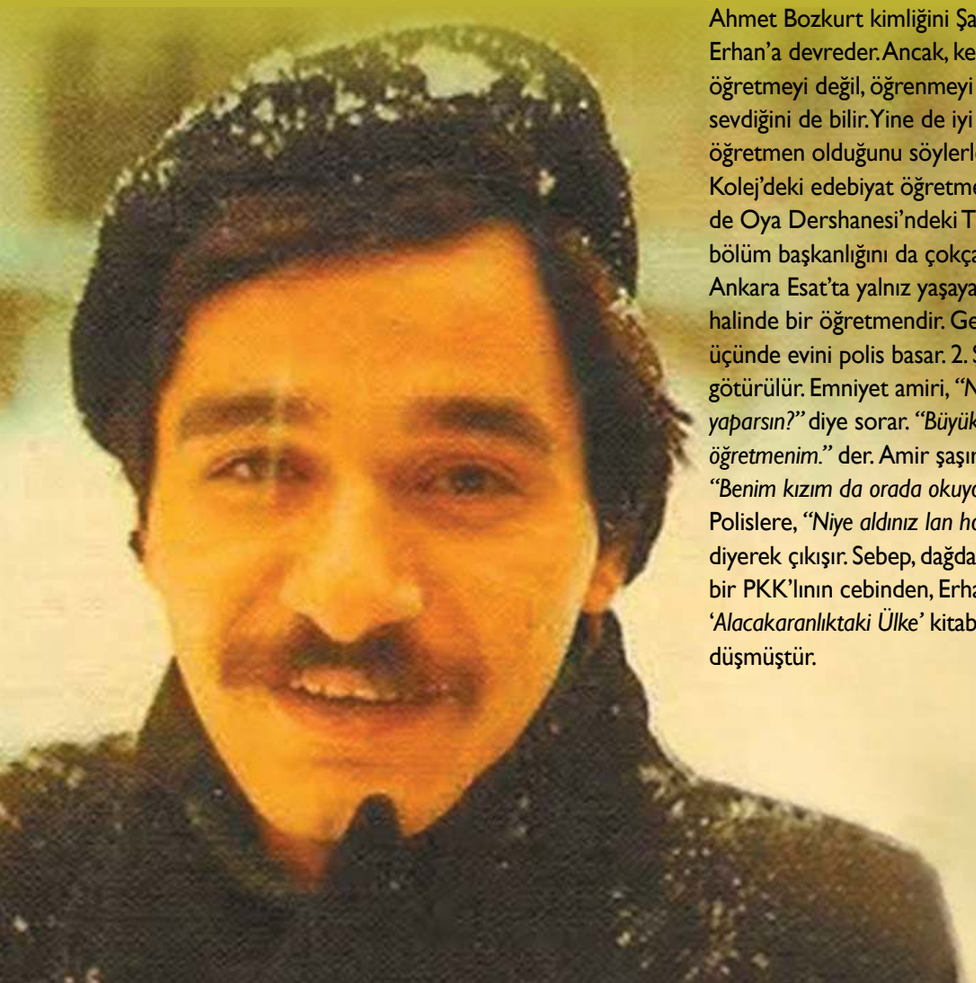

YEDİ KURŞUN

Ahmet Erhan’da 12 Eylül öncesinden kalan, yalnızca, yedi kurşunun acısı değildir. Gece lisesinde okur. Babasının ölümünden sonra gündüzleri aynı lisenin kantininde çalışır. Gündüz çay ocağında çalışır, akşam derste uyur. Bir gün solcular kapıyı tekmeyle açıp bir arkadaşını çağırırlar dışarı. Öğretmen pencerenin yanına kaçar... Sağcıdır çocuk, vuracaklardır. Ahmet sınıf sorumlusudur, önüne geçer onun ve *“Hayır!”* der, *“Benim sınıfımdan adam alamazsınız!”* Ama sonrasında ona da, *“Arkadaş okulu bırak!”* der, *“Her zaman ben olmayacağım ki yanında.”* Yedi kere kurşunlanır toplu ya da tek. İlginç tarafı; dördünü solcuların, üçünü sağcıların yapmasıdır. Halbuki hiçbir zaman eline silah değmemiştir. Bir gece dere yatağından eve dönerken sağcılar çevirir, üzerinde parka, içinde de bir sürü bildiri... Herkesin Deniz Gezmiş, Mahir Çayan olduğu zamanlardır! Sınıfta kurtardığı çocuk çıkar aralarından şansına, *“Kimse dokunmasın ona!”* der.

DÖRT TUTKU

Ahmet Erhan için gerçek dört tutku vardır: Şiir, aşk, futbol, at yarışları. En derin aşk şiirlerini âşık olmadığı dönemlerde yazar. Ahmet Erhan’a göre, insan hayatta bir kere âşık olur, ötesi o aşkın dipnotlarıdır. Adana Demirspor’da birlikte top koşturdukları Fatih Terim’in Galatasaray’a, Ahmet Erhan’ın şiire geçmesi, bir transfer hatasıdır belki de. Futbol, ilk gençliğinin en büyük tutkusudur. Adana Demirspor’da oynar. Adıyaman’ın sağ beki, kaval kemiğine bir girişir, kırılır kemiği. Ahmet Erhan’ın küsme huyları vardır, futbola da küser. Sanki şiirle de ona benzer bir mecra üzerinde gibidir, hatta her kitapta şiiri bırakır. Çünkü; ortalıkta o kadar çok şiir, o kadar şair, o kadar çok soytarı, o kadar çok dergi, o kadar çok dedikodu vardır ki... Adana Erkek Lisesi’nde ve Adana Demirspor genç takımında -o yıllarda takım birinci ligdedir- 6 numaralı forma onundur. Soldan sağa deplase oldu mu, yüzde doksan goldür; sol gösterip sağ çakar. Genç takımda oynarken, Fatih Terim A takımdadır. Fatih Terim’le aynı mahallede otururlar. Galatasaraylıdır. Galatasaray’ın özellikle Avrupa ve Fener maçlarında evin duvarlarının rengi değişir, sarı-kırmızı olur. Bayraklar, şapkalar, düdükler ve bilumum alet

edevatla kendi kendine küçük bir Ali Sami Yen yaratır. Galatasaray, yense de yenilse de içer. At yarışları, özellikle son yıllarda hayatının meşguliyet alanlarından birini oluşturur. Bunun, çoğu insana tuhaf gelebileceğini bilir. Çocukluğu, at ve köpek familyalarının içinde geçer. Beş altı yaşlarındadır. İki yarış atları vardır: Vildan ve Esire. Vildan, *'kan hattı'*, çok güçlü bir attır ve doğal olarak her koştuğu yerde çoğunlukla favori (F:) gösterilir, gelir de. Esire ise *'eşek'* tabiriyle anılabilecek bir garibandır (SS:); sürprizden de öte olarak verilir tahminciler tarafından.

O unutulmaz günde, bir aprantinin (jokey yamağı) koşturduğu Esire birinci gelir; potoyu geçtikten sonra da yere yığılır.

O sırada Ankara Hipodromu'nun locasında birasını yudumlamakta olan baba, oğluna sarılır, kazanma coşkusunun o yüzden derin bir acıya dönüştüğü beş yaşının masumiyetiyle ve olgunluğuyla izler. Esire'nin ayağı kırılmıştır. *'Atları da vururlar.'* O günden sonra, evlerinde atlarla ilgili tek bir sözcük bile konuşulmadığını hatırlar.

Unutmayı hiç sevmez.

Ankara Esat'ta yalnız yaşayan, kendi halinde bir öğretmendir. Gecenin üçünde evini polis basar. 2. Şube'ye götürülür.

'BUGÜN DE ÖLMEDİM ANNE'

Ahmet Kaya'nın bestelediği *'Bugün de Ölmedim Anne'* şiiriyle edebiyat dışı okurun dikkatini çeken Ahmet Erhan, okurun gözünde, naif, ürkek kırılgan bir şair imgesi bırakır. Hürriyet Gösteri'nin şiir kasetlerinde kendi sesinden okuduğu Oğul şiirini besteleyen Teoman'a, *"Senindir şiirim. Yalnız bir ricam var. Albümünde şarkı sözü değil şiir yaz Oğul için, eğer adımı yazacaksan."* der. Son yıllarını, şarkı sözlerinden gelen kırıntılarla yaşayan, birçok yayınevinden düzeltmenlik isteyen; ancak şiirlerinde ortaya koyduğu sarhoş imajından dolayı kimsenin oralı olmadığı Ahmet Erhan'ın yirmi yıl Türkçe-edebiyat öğretmenliği yaptığı unutulmuş gibi davranılır. İstanbul, Ahmet Erhan'ı tanımakta zorlanmıştır sanki.

'YENİ TÜRKÜ'

Yeni Türkü, öncüsü olmayan bir Gırgır hareketidir.

Üç arkadaştırlar: Ahmet Erhan, Yaşar Miraç ve Adnan Özer. Biri, Laz müteahhitlerin ceplerindeki şiir kırıntılarını devletlü ihalelerin bir zırnığı olarak götürür; öbürü dededen miras öküzü satar; Ahmet Erhan'ınsa ne parası, ne de suyu vardır. Kardeştirler. Ki o zamanlar kardeşliğin bir anlamı vardır.

Yıl 1978'dir. Ankara. Kızılay Meydanı... Yeni Türkü Şiir Gazetesi satarlar. Polisler kuşkuludur: *"Amirim, bunlar şiir satıyorlarmış, dağıtalım mı?"* Cevap açıktır: *"Benim oğlan da şiir yazıyor!"* Yıllardan 1980... Yaşar Miraç'la yan yanadır. Bir ara yanına bir asker yanaşır: *"Abi, en yeni türküler mi bunlar?"* Yenilikçi damarı tutar: *"Evet! En yeni türküler bunlar!"* Limon satar gibi şiir satar.

23 Mart 2003, Hürriyet Pazar Keyfi... En arka sırada bir ilân, Ahmet Erhan'ın dikkatini çeker: Yeni Türkü, Koleksiyon, 3 CD, 4 Kaset. Kendilerinden *'ad'* dilenenler, Yaşar Miraç'tan yaptıkları şarkılardan bu seçmelere hiçbir *'parça'* almamışlardır. Ahmet Erhan'dan ise, Kalırsa Bir Soru'yu almışlardır. Metin Üstündağ'ın kendisine bir *'Buğulu Pencere'* açtığı Hayvan dergisinde Yeni Türkü'ye şöyle seslenir: *"Ey sevgili okur, bu noktada ya Derya Köroğlu benden özür dilesin, ya da ben Aydın Doğan'ı mahkeme kanalıyla yorayım. Yeni Türkü Koleksiyon. Evet, tüm müzik marketlerde! Yemenimde kir yok, ayağımda nasır... Ama, keşke adam dövecek yaşta olsaydım!"*

'DİĞER' OLMAK, 'DEĞER' OLMAK

*'Binde ondokuz'*un içinde bulunmaktan onur duyduğu için mi, yoksa Türkiye'deki şiir okur oranı gibi bir şey olduğu için mi, *'diğer'*lerini çok sevdiği için mi İşçi Partisi'ne üye olur, bilinmez. Seçimlerde sabaha kadar televizyon karşısında pinekler pek çok kişi gibi. Merakı şudur: *"Acaba İP ve kardeş partiler kaç oy aldı?"* Bu merak da çok doğaldır. Televizyon bütün partilerin oy oranlarını söyler, sıra onlara gelince *'diğer'* der. İşte o kadar! Bu ülkede *'diğer'* olmak, *'değer'* olmak anlamına gelir onun gözünde. En sonunda oy oranı sabaha karşı açıklanır: *'binde ondokuz!' "İyi..."* der. Bunu, şair yalnızlığıyla eşit oranda görür.

YAŞ

36 yaşındadır askere gittiğinde. İki aylık paralı askerlik çıktığında, Burdur'a yolculuğu başlar. 50 yaşına, sağlık sorunlarıyla giren Ahmet Erhan'ın, en çok ağrına giden şey, *'sesi'*dir. 20 yıl Türkçe-Edebiyat öğretmenliği yapmış birinin sesinden çocukların korkması ağrına gider. Gırtlak kanseridir. İki kez ameliyat olur. İkincisinde ses tellerinden birini alırlar, üstelik bir de kalbi durur kısa süreli de olsa. Babası 51 yaşında 1975'te alkolden ölür. Babasının yaşını geçmek ister, 4 yıl da geçer.

55 yaşındadır öldüğünde.

ALKOL VE ŞİİR

Özellikle son kitapları adamakıllı alkol kokar. Şiiri, 'kişisel'den öte bir şiirdir; bireysel bile değildir. Şişeyi paltosunun iç cebine saklayıp gizliden gizliye hortumlamak yerine, masaya vurarak içer. İçkiliyken tek bir satır bile yazamaz; zaten kalem tutacak hâli de olmaz. Yalnız içmeyi sever, evcil bir yalnızlıkta. Son yıllarda, kendisini, şiir adına saklar. *"Beni artık şair olarak kimse tanımıyor!"* gibi bir duygu vardır içinde. Oysa, daha yirmili yaşlarındayken Ankara sokaklarında, şiir bilenlerin birbirine gösterdiği isimlerdendir.

AĞUSTOS

Turgut Uyar'ın doğum gününde, ağustosun dördünde, *Göğe Bakma Durağı*'nda *'Çok konuştum, yalnızlığıma verin'* diyerek iner. Karşıyaka Mezarlığı'nda Behçet Aysan'ın yanına gitmek için acelesi vardır sanki...

Çizgilerle şiirler...

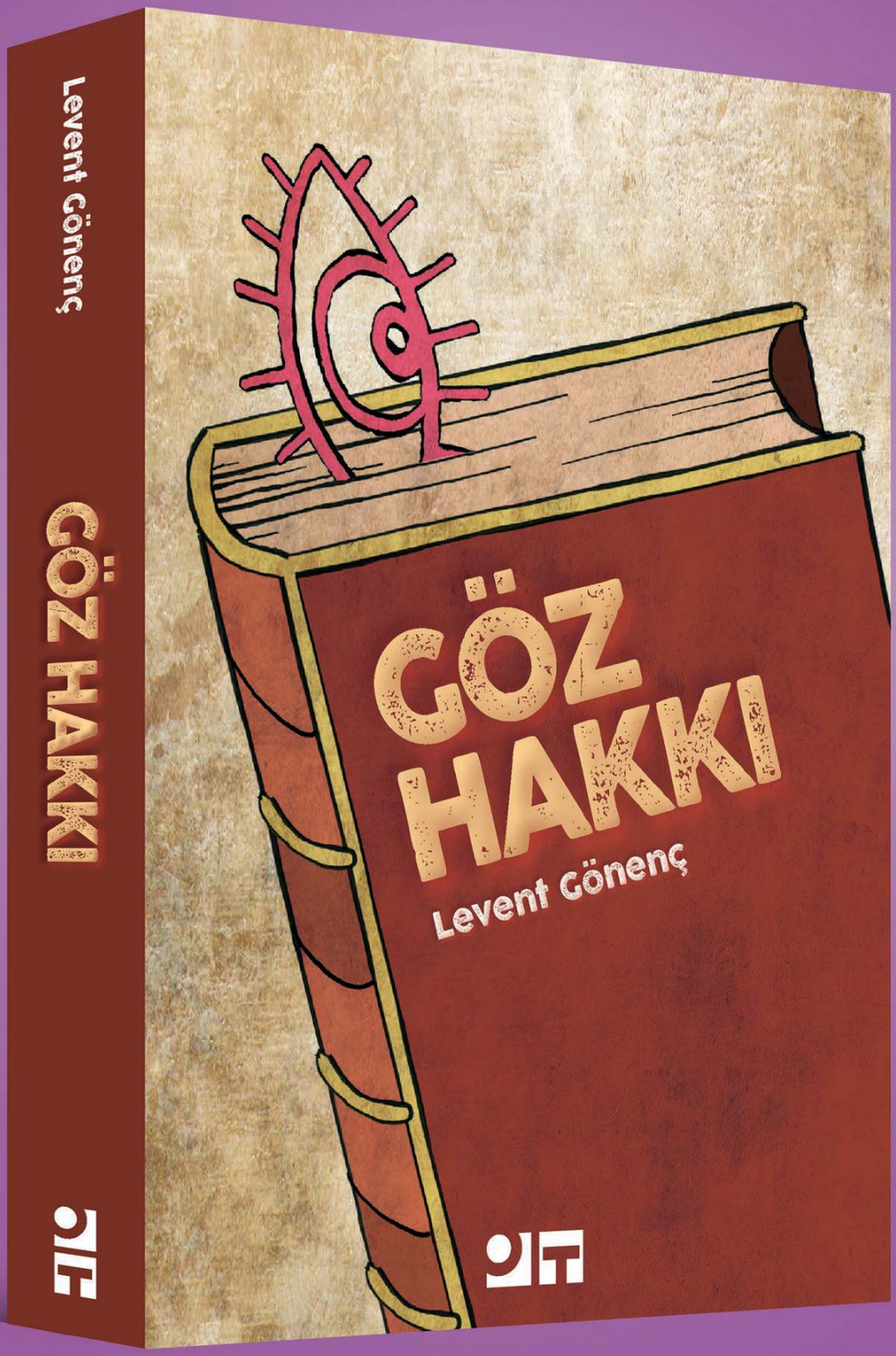

Kitapçılarda ve otdergi.com'da

Göğe başımı kaldırdığımda bazen sessizce kayıp geçen bulutları görüyorum. Uzun bir İlhan Berk'e benzetiyorum onları.

ÖMER ERDEM

İLHAN BERK, HARİKA!

Çok güzel "Harika!" derdi İlhan Berk. Bu söz, bu ünlem bir güzellik yargısıydı onda. Estetik ölçü bir yaşam neşesine dönüşüverirdi bu kelime vasıtasıyla. Bir gün Cağaloğlu'nda bir yayınevinde oturuyorduk, sanırım yanımızda öykücü Murat Yalçın da vardı. Az önce Sezai Karakoç'u ziyarete gitmişler fakat bir türlü anlaşıp da buluşamamışlar. Uzun kollarını tamamlayan uzun parmaklarıyla duvardaki bir Vav levhasını gösterip "Harika!" demişti. Öylesine süssüz ve ilkel bir şekle sokardı ki bu kelimeyi, gösterdiği, söylediği aradan çekilir sadece o söz devreye girerdi. Uzanıp bir salkım üzüm gibi koparmak isterdiniz onun "Harika!" demesini.

İsmimle değil soyadımla hitap ederdi bana İlhan Berk ve "Erdem harika!" derdi. Edebiyat tarihimizin derinliğine vakıf olanlar Galile Denizi şairinin kimi ilginç yaşam anekdotlarını bilirler. Eğer söylenenler doğruysa bir ara Ankara'da evlerin zillerini çalar, kapıları açanlara "Ünlü şair İlhan Berk burada mı oturuyor?" diye sorarmış. Muhtemeldir ki her daim diri tuttuğu güzellik anlayışı nice harika nidalarına dönüşmüştür bu zamanlarda. İlhan Berk şiir söz konusu olduğunda kendisini bile kaybedip arayan adamdır.

İlhan Berk gibi sizden hem yaşça büyük hem de çok değerli bir şairle bırakın tanışıyor olmayı dostluk kurmanın talihli yanları var. İlhan (kendisine böyle hitap edilmesini tercih ederdi) kendisinden ziyade sizinle ilgilenen şairlerdendi. Yazdıklarınızı mutlaka okur, onlar hakkında fikir söyler, dahası yaşamanın iki taraflı bir yakınlık olduğunu size özellikle hissettirirdi. Keşfettiği şairler olurdu hep. Onları arar, size Seyyidhan Kömürcü diye bir şairi müjdelerdi. Onun bir diğer anahtar kelimesi "ilgilendirdi" demekti. Sevdiği, ilgisini çeken, heyecan duyduğu bir konuşma, bir yazı, bir şiir gördüğünde hemen atılır, bu beni "ilgilendirmiştir" dedi. Bu yolla İlhan Berk sadece dikkatini değil asıl yaratıcılığını devreye sokardı. Bir tür arayıcı, tarayıcı şiir böceği gibi çalışır, hassas antenlerini açık tutardı.

Şair mümkünse sabah en az bir saatini şiire ayırmalı, hiçbir şey yapmıyorsa şiiri düşünmeliydi.

Şiir için çalışma, ama mutlaka çalışma İlhan Berk'in temel ilkelerinden birisiydi. TRT2'de yoğun mesai ile yöneticilik yaptığım vakitlerde zaman zaman birbirimizi telefonla da arardık. Her seferinde ilk sorusu "Bu sabah şiir çalıştın mı?" olurdu. Ona göre, şair mümkünse sabah en az bir saatini şiire ayırmalı, hiçbir şey yapmıyorsa şiiri düşünmeliydi. "Biliyorum Erdem, orada harika çalışıyorsun, ama unutma biz şairiz ve şiir çalışmalıyız" demesi hem bir uyarı hem de size duyduğu sevginin karşılığıydı.

Ölümünden çok kısa bir süre önce, sevgili şair Haydar Ergülen beni ziyarete gelmişti. "İlhan ile görüşüyor musun?" dedi. Bir süre oldu görüşmeyeli ama dilersen şimdi arayalım ve hatırını soralım dedim. Telefonu çaldı. Açtığında o her zamanki gülüşüne karışan "Harika!" ünleminden sonra aynen şöyle söyledi. "Erdem, biliyorum çok çalışıyorsun orada. Çok da iyi çalışıyorsun. Ben de bu arada hem hastaneye gidip geliyorum hem de Yapı Kredi Yayınları benim toplu şiirleri Delta serisinden basacak onunla boğuşuyorum. Binlerce sayfa tutuyor kitap. Ömür şiirle geçmiş. Her şeyi yazmış gibi hissetmiyorum kendimi yine de. Ama eldeki hacim bana bir fikir de veriyor. Bu arada sabah erken uyanıp şiir çalışıyorsun değil mi? Böyle söylüyorum sana ama, şu söyleyeceklerimi hiç unutma. Hastaneden bahsettim ya. Geçen gün tekrar gittik. Berber lazım olmuş. Oğlum berber çağırmış. Ben de odanın bir köşesinde bekliyorum. Berber, gençten bir çocuk. Kaşla göz arası amca ne iş yapıyor diye sordu oğluma. O da yarım ağızla biraz da gizlercesine 'şair' dedi. Bunun üzerine, berber, ha öyle mi, öyleyse boş ver, anladım dercesine kolunu şöyle bir salladı. Erdem, bunu bilerek şiire devam edeceksin, bu dünya bir b.ka değmez şair için, bizim gibi memleketlerde..."

Göğe başımı kaldırdığımda bazen sessizce kayıp geçen bulutları görüyorum. Uzun bir İlhan Berk'e benzetiyorum onları. Tahtakale'de onca nesnenin onu fısıldadıklarını duymak ise harika bir yanılsama. İlhan Berk, harika işte.

GÖZ HAKKI

LEVENT GÖNENÇ

İlhan Berk'in **"BU SENİN SABAHA KARŞI BOYNUN"** şiirinden

İLHAN BERK

ŞAİR'İN TAVRI

SIDDIK AKBAYIR

BİR: İlhan Berk, gençlik yıllarında, Ankara'da apartmanların zilini çalıp karşısına güzel bir kız ya da kadın çıktığında 'Ünlü şair İlhan Berk burada mı oturuyor?' diyerek kendi tanıtımını yapar. Kendisine bunlar hatırlatıldığında ilk dönemlerde inkâr etse de sonraları sadece gülümser.

İKİ: İstanbul'da Bebek tramvayında, Turhan Oğuzbaş'ın "Gözlerin İstanbul Senin" şiir kitabını okuyan bir genç kıza "Şair İlhan Berk'i tanıyor musun?" diye sorar. Genç kız, İlhan Berk'i tanımadığını söyler. Bunun üzerine gence, İlhan Berk'i uzun uzun anlattıktan sonra bir de şiirini okur. Tramvaydan inerken 'Tanısan seversin.' demeyi de ihmal etmez.

ÜÇ: İlhan Berk'in olgunluk dönemelerindeki en belirgin tavrı, susmak ve kaçmaktır. Törenlerden, şölenlerden çok sıkılır. Bir futbol maçını, bir sempozyuma tercih eder. İzmir'de adına düzenelenen çok önemli bir sempozyumda bir anda ortadan kaybolur. Salon tıklım tıklım doludur. Birkaç akademisyen kendisi hakkında konuşmaktadır. Herkes, şairi görmek, dinlemek için sabırsızdır. Arkadaşları onu, komilerin, garsonların arasında otelin mutfağında tezahürat yaparken bulurlar.

DÖRT: "Hüseyin Çapkan İçin Ağıt" başlığını taşıyan şiirini hiçbir kitabına almaz. Çünkü, o dönemlerde, sol kesimden gelen büyük bir baskı vardır II. Yeni şairleri üzerinde. Yazdıkları şiir, sol düşüncenin, toplumcu bakışın uzağında diye küçümsenir. Edip Cansever ve Turgut Uyar'la konuşurlar. 'Biz de öyle şiirler yazabiliriz, hatta daha da iyilerini yazabiliriz.' dercesine, herkes bir şiir yazar. Cansever, Mendilimde Kan Sesleri'ni; Uyar, Yokuş Yola'yı, Berk de Hüseyin Çapkan İçin Ağıt'ı yazar.

BEŞ: Yaşlılık dönemlerinde, haksızlıklara karşı oldukça net bir tavır sergiler. 1991'de İstanbul'un sosyal demokrat belediyesi, Hilmi Yavuz ve Özdemir İnce yönetiminde uluslararası bir şiir toplantısı -Poesium- düzenler. Türkiye'den çağrılan şairler arasında Ece Ayhan ve İsmet Özel yoktur. İlhan Berk, sıra kendisine geldiğinde kendi şiirini değil, Ece Ayhan'ın ve İsmet Özel'in birer şiirini okur. Salonun en çok alkışlanan ismi İlhan Berk'tir.

ALTI: Türkiye'de çok şiir yazılmasından, şiir yazmanın su içmek, gibi doğal bulunmasından; şiir yazan herkese şair denilmesinden şikâyet eder. Kimsenin de kendisini 'şair' olarak tanımasını istemez. Tanıyan biri çıkarsa da yolunu değiştirmek ister. Bodrum'da, 'Önemli bir adam, ama ne iş yaptığını bilmiyoruz.' derler ardından. Sıradanlığı yüceltir her seferinde. Yalnız bir yol yürüyücüsüdür. Her akşam, iki saat Bodrum'u, bir uçtan diğer uca yürüyerek seyreder. Elinde, inşaat malzemeleriyle evini onarırken gazetelere haber olur.

YEDİ: Doksanında bile otuzundan yukarı kadınlarla ilgilenmez. Otuzunu geçmiş kadınları şiirsiz bulur. Üç kadını delice sever ve adı kendinde saklı bu üç kadın için oturup üç kitap yazar. Kadınlara hep âşıktır; özellikle genç ve güzel olanlara... Kadınların budala olanlarından daha da çok hoşlanır. Çünkü, onlar kendi sesine akan 'güzel ırmak'lar gibidir.

SEKİZ: Şişmanlıktan tiksinir, yaşlılıktan da... Oturduğu masalarda, bıyıklı ve göbekli erkekleri kıyasıya eleştirir. Güzel bir kadının ya da genç bir şairin bulunmadığı masaları erken terk eder. Belki de bu yüzden hep genç şairlerle iletişim kurar. Hayatı ve şiiri hep genç kalsın ister.

DOKUZ: Şifalı Otlar Kitabı yayımlandığında çok sayıda okur mektubu alır, hangi otun hangi hastalığa iyi geleceğine dair. Onlardan birçoğuna da mektup yazar, şiirin hayatta ne işe yarayacağına dair.

ON: İstanbul'a her gelişinde, cumartesi sabahları otelinden erkenden ayrılır ve Galatasaray Lisesi'nin önündeki Cumartesi Anneleri'nin yanına gider. Onların suskunluğuna ortak olur. 'Aaa, o oturan İlhan Berk değil mi?' sözlerini duymazlıktan gelir. Asıl trajedinin nerede yaşandığını, kaybolan oğlunun fotoğrafına bakan bir annenin gözlerinde fark eder.

SIDDIK AKBAYIR

ŞAİRİN İMZASI

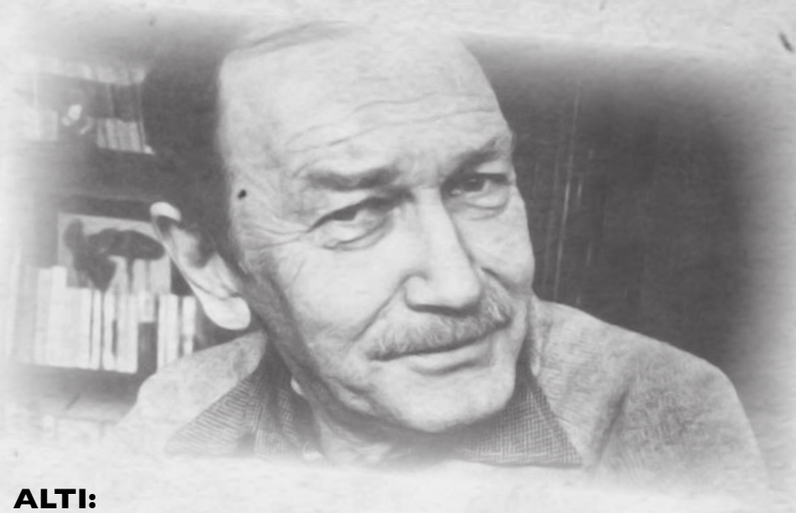

Turgut Uyar, ölümünden bir yıl önce, bütün şiirlerini bir kitapta toplar. Uyar, şairliğin bu tür işlerle bağdaşmadığını düşünse de Can Yayınları, şair için 1983'te bir imza günü düzenler. Büyük Saat'in imza gününe toplam dokuz kişi katılır. Bir köşede oturup gelmeyen okurlarına bakar. Yayıncısı Erdal Öz, votka limon içen Turgut Uyar'ın çok sıkıldığını, üzüldüğünü fark eder. Kitabevindeki iki elemanını, şiir okuru gibi Turgut Uyar'ın masasına gönderir. İlk iki imzadan sonra, iki saat içerisinde yedi okur daha gelir. Zaten, 1000-1200 kişidir okuru. Bunu, kitaplarının satışından bilir. Geniş okur kitlesi, ölümünden sonra oluşur. Büyük Saat, otuz yıl sonra, YKY'nin en çok satılan şiir kitapları arasına girer.

ŞAİRİN SEVDİKLERİ

BİR: Çift cepli gömleği... Çift cepli gömlek giydiği fotoğraflarıyla dünyanın her tarafında bir ikon hâline gelen Che'ye gömleğiyle de olsa bir selam salar. Şahin Kaygun'un çektiği Uyar fotoğraflarının önemli bir bölümünde Uyar'ın gömlekleri çift ceplidir.

İKİ: Ucu sivri kurşunkalemi... Notlarının önemli bir bölümünü, özellikle 'Yenilgi Günlüğü'nü, ucu sivri kurşunkalemle yazar.

ÜÇ: Siyah mürekkep... El yazısı çok güzeldir; mektuplarını, mektuplarına eklediği şiirlerini daktiloyla yazmayı dostlarına saygısızlık olarak görür.

DÖRT: Voktayı... Votka, törensiz, sıkıntısız içilen bir içkidir.

BEŞ: Bafra sigarasını... Samsun günlerinden kalan önemli bir hatıradır. Bafra, onda Karadeniz kokulu bir 'içdeniz hüznü'dür.

ALTI:
Fenerbahçe'yi... Meşalesiz
yılların maçlarında gol sonrası gazete yakar.

YEDİ: Lorca'nın ve Cahit Külebi'nin bütün şiirlerini... Her ikisi de dizelerinde bir halk rüzgârını sonuna dek estirir.

SEKİZ: Ankara'da Bilge Karasu'yu... Bilge Karasu hariç, şiir ve sanat konusunda hiç kimseyi dinlemez. Birbirine çarpa çarpa büyüyüen şiirleriyle tek başına yürümeyi seçer.

DOKUZ: İstanbul'da Edip Cansever'i...
Edip, 'Camsever' bir şairdir. En çok da onunla içmeyi, onunla susmayı sever.

ON: Ölmeme günlerini... Her yıl, baharın ilk günlerinde dostlarıyla toplandıkları Nevizade'deki meyhanenin büyük masasında eksilmeyen sandalyeler ve içki şişesindeki imzalar için çok sevinir. Ki, 'ölmeme günleri'nin kurucusu da kendisidir. Bir akşam, arkadaşlarıyla içerlerken bir tombalacı masalarına yaklaşır. Turgut Uyar'ın aklına bir oyun gelir. Çekilen sayılara göre bahse girilir. Tombalacıya, "Eğer en büyük sayıyı sen çekersen masadaki şişeyi alır gidersin." der. Herkes, torbadan numarasını çeker ve en büyük sayı da tombalacıya çıkar. Tombalacı, masadakilerin önemli kişiler olduğunu düşünür ve "Bu masada oturan herkes, bu şişeye imza atacak." der. Turgut Uyar, bir koşulla bu isteği kabul eder: "Sana bu masadaki şişenin yanı sıra, bir şişe daha alacağız, ama bu şişeyi seneye 26 Mart'ta bu saatlerde buraya getireceksin." Ertesi yıl, tomabalacı imzalı şişeyi getirip imzalı bir başka şişeyi alıp gider. Bu durum, bir ritüle dönüşür. Her yıl, o şişeden birkaç imza eksilir. 1984'ün şişesi Turgut Uyar'da kalır.

GÖZ HAKKI

LEVENT GÖNENÇ

Sizin alınız al, inandım
Sizin morunuz, mor inandım
Ben tam dünyaya göre
Ben tam kendime göre

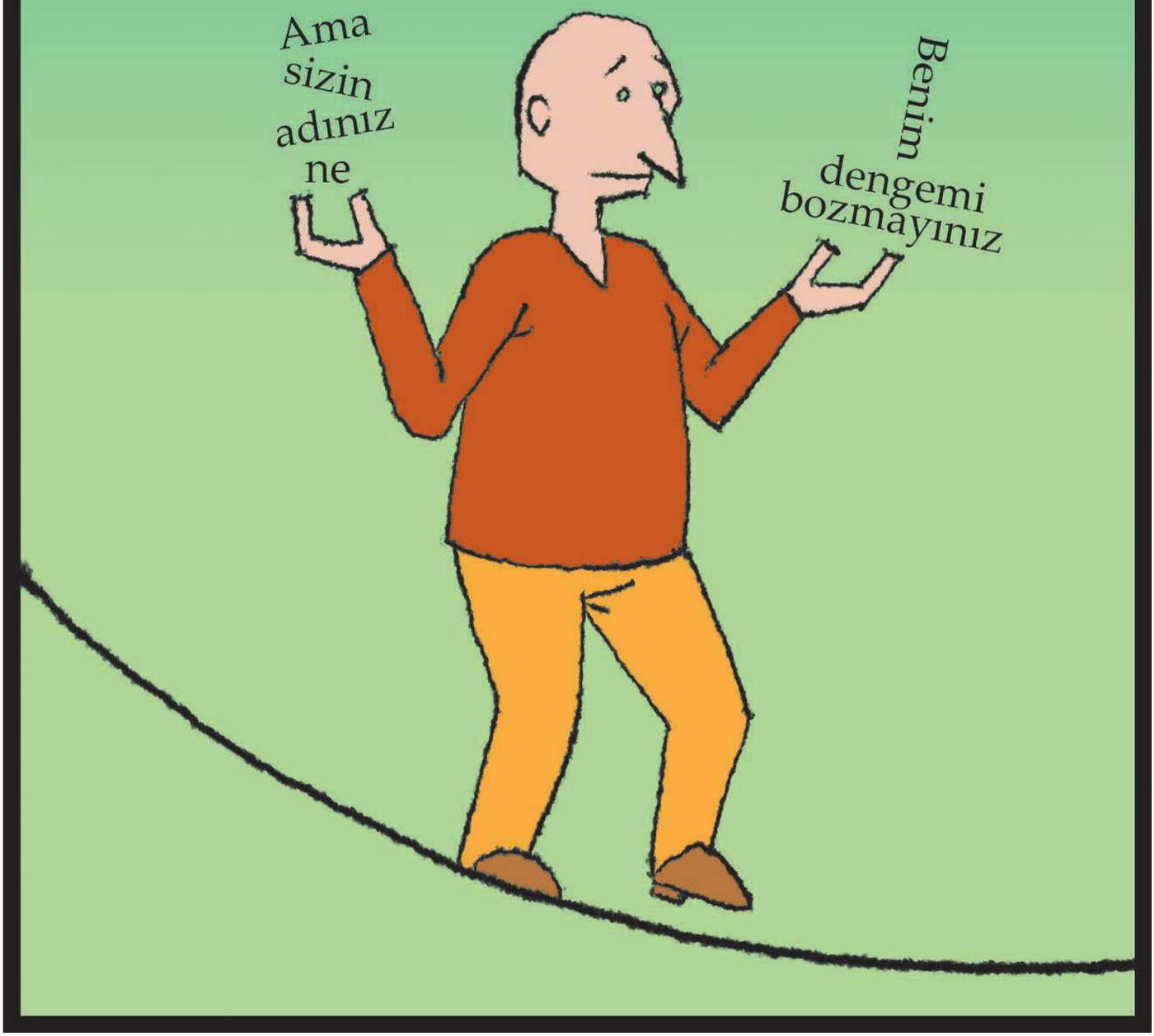

Turgut Uyar'ın ***"Tel Cambazının Tel Üstündeki Durumunu Anlatır Şiirdir"*** *isimli şiirinden*

SIDDIK AKBAYIR

ŞAİR'İN AŞKA ÖLÜMÜ

Turgut Uyar, romantik bir bozkır delikanlısıdır. Doğuştan yakışıklıdır; ancak yakışıklılığına aldırmaz, dibine dek mutsuzdur bu dünyada. Temel bakış açısı, karamsarlıktır. Bütün mümkünlerin kıyısında, bir sargın umut yakalar, onu kuşanır; serin mavi bir gökyüzü bulur onu kuşanır; denize doğru sokaklar görür onu kuşanır. İçli, kırılgan bir çocuktur. Çok küçükken, daha o zamanlarda *'ben sıkıntılıyım'* der gibi bakar fotoğraflarda. Uzun yolculuklara hazır bir yüzü vardır. *'Nisansız bir serçe'* gibi yalnızdır. Ece Ayhan'a göre, ilkokul döneminde çektirdiği bütün fotoğraflarda, sanki az önce ağlamış gibidir. (...) Ülkü Tamer, Cemal Süreya, Turgut Uyar; Tomris Uyar'ın hayat arkadaşlarıdır. Aşkları, hep *'ikinci yeni'*dendir. Ülkü Tamer ve Turgut Uyar eşi; Cemal Süreya sevgilisi olur Tomris Uyar'ın. Mektuplar, İstanbul'dan Ankara'ya öykü; Ankara'dan İstanbul'a şiir taşır. Bir kadınla bir erkeğin şiir üzerine mektuplaşmalarında aşk kaçınılmazdır. Tomris Uyar, Cemal Süreya'dan; Turgut Uyar, Yezdan Hanım'dan ayrılır. Tomris Uyar, aralarındaki on beş yaş farkı başlangıçta hiç de önemsemez. Onun yanında son derece çağdaş, son derece yakışıklı bir erkekle birlikte olmanın mutluluğunu yaşar. Anne olur. Ancak, zamanla sıkılır. Turgut Uyar'ın kendisi için yazdığı *"Bırakılmış bir köşebaşının en güzel tanımıdır adın"*, *"bozuk bir saattir yüreğim hep sende durur"* gibi güzel dizeler altında ezilir. Turgut Uyar'ın iyileşmez hastalıkları başlar bu arada. Kemik kırıkları kalp kırıklığına karışır. Sadakat, onun için her şeydir. İyileşmek için en ufak bir çaba bile göstermez. İyileşmeyi istemez. İyileştiği zaman terk edileceğini bilir! Ölmeye karar verir. 22 Ağustos 1985 Perşembe'ye dek, azala azala tükenir, yavaş yavaş ölür.

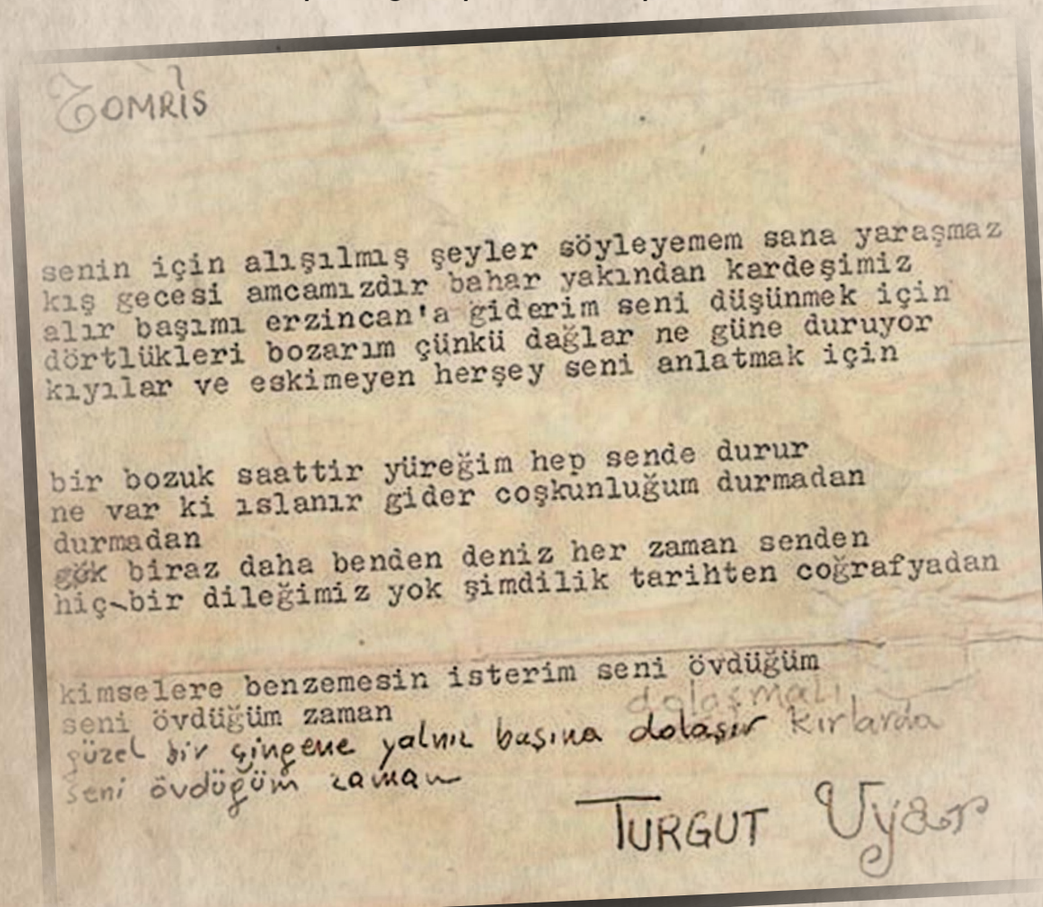

TOMRİS

senin için alışılmış şeyler söyleyemem sana yaraşmaz
kış gecesi amcamızdır bahar yakından kardeşimiz
alır başımı erzincan'a giderim seni düşünmek için
dörtlükleri bozarım çünkü dağlar ne güne duruyor
kıyılar ve eskimeyen herşey seni anlatmak için

bir bozuk saattir yüreğim hep sende durur
ne var ki ıslanır gider coşkunluğum durmadan
durmadan
gök biraz daha benden deniz her zaman senden
hiç bir dileğimiz yok şimdilik tarihten coğrafyadan

kimselere benzemesin isterim seni övdüğüm
seni övdüğüm zaman
güzel bir çingene yalnız başına dolaşır kırlarda
seni övdüğüm zaman

TURGUT Uyar

OTdergi AĞUSTOS sayısı ÇIKTI!

www.otdergi.com

CAN YÜCEL

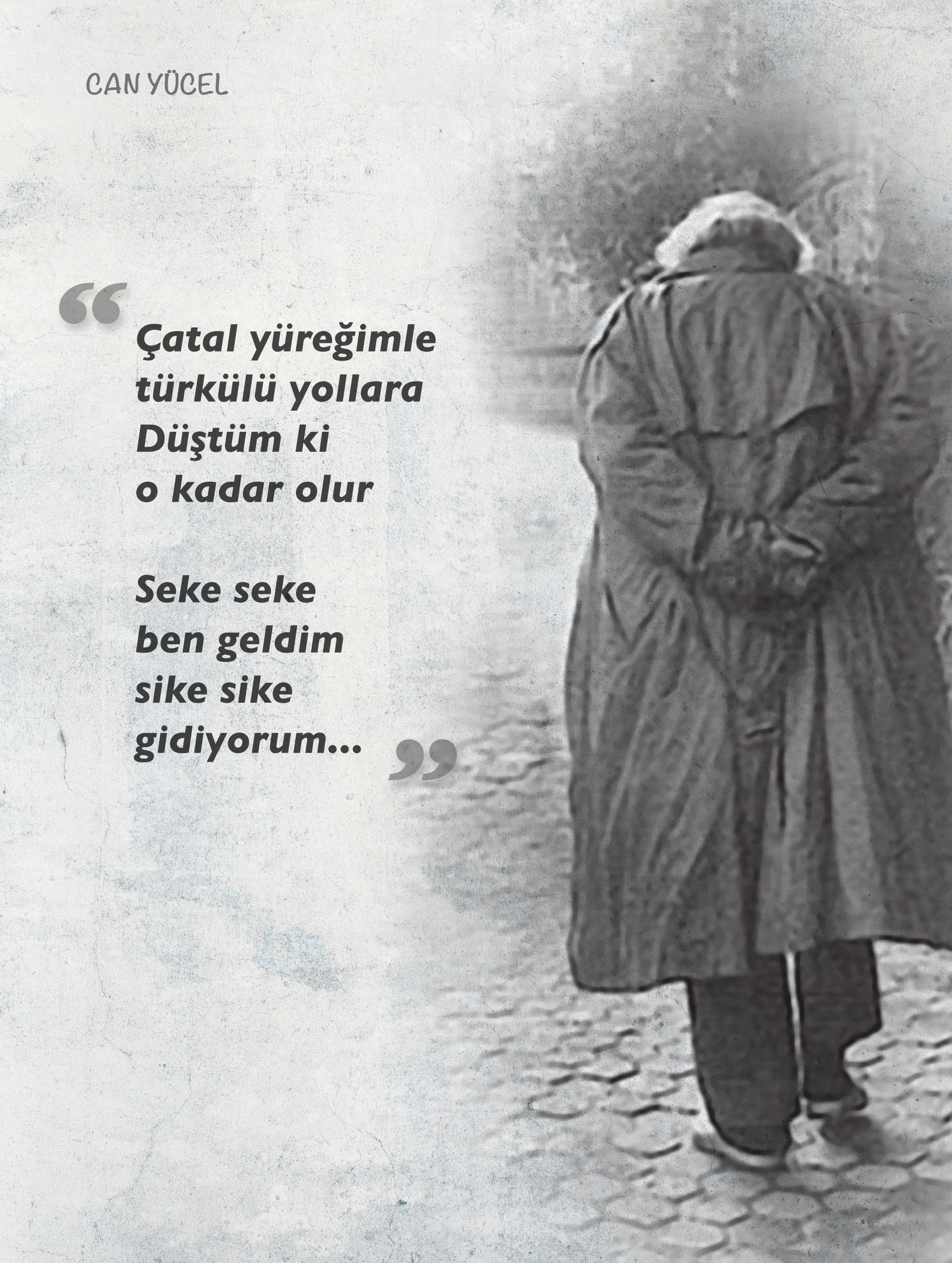

“Çatal yüreğimle
türkülü yollara
Düştüm ki
o kadar olur

Seke seke
ben geldim
sike sike
gidiyorum...”